ARTIKLER 103

PRISNIVÅJUSTERTE REGNSKAPER

BERGVERKSDRIFT OG INDUSTRI

Av Stephen Andersen

PRICE-LEVEL ACCOUNTING

MINING AND MANUFACTURING

Oslo 1977

STATISTISK SENTRALBYRÅ

ARTIKLER FRA STATISTISK SENTRALBYRÅ NR. 103

PRISNIVÅJUSTERTE REGNSKAPER

BERGVERKSDRIFT OG INDUSTRI

Av Stephen Andersen

PRICE-LEVEL ACCOUNTING

MINING AND MANUFACTURING

OSLO 1977

ISBN 82-537-0791-6

FORORD

Denne publikasjonen inneholder resultater fra prisnivåjustering av regnskapene til industri- og bergverksforetak for 1975. Beregningene bygger på datamaterialet fra NOS Regnskapsstatistikk for årene 1968-1975. Beregningene tar sikte på å vise i hvilken grad økning i prisnivået (inflasjon) virker inn på regnskapsresultatene.

Materialet er delt inn etter bransjer og størrelsesgrupper. En har nyttet mål for rentabilitet, soliditet og likviditet for bedre å få fram prisnivåjusteringenes virkninger.

Et tabellvedlegg med flere detaljer fra analysen er tilgjengelig for interesserte ved henvendelse til Statistisk Sentralbyrå, 5. kontor.

Konsulent Stephen Andersen har utført analysen i nært samarbeid med konsulent Arne Lien og byråsjef Tormod Andreassen.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 18. november 1977

Odd Aukrust

Tormod Andreassen

PREFACE

This publication contains results from price level adjustments of mining and manufacturing enterprises for 1975. The calculations are based on data previously published in Statistics of Accounts for the years 1968 through 1975. The purpose of the analysis is to show how an increase in the price level (inflation) influences the accounting results.

The data have been grouped according to industrial classification and the number of persons engaged. Measures such as rentability, solidity and liquidity are used in order to describe the results of the price level adjustments in a better way.

Separate tables with more details from the analysis are available from the Central Bureau of Statistics.

The publication has been prepared by Mr. Stephen Andersen in close co-operation with Mr. Arne Lien and Mr. Tormod Andreassen.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 18 November 1977

Odd Aukrust

Tormod Andreassen

INNHOLD

Side

Figurregister 7

Tabellregister 8

Tekstdel

I. Innledning 11

II. Historikk 12

III. Tre metoder for inflasjonskorrigering 14

IV. Datamaterialet og framgangsmåte 18

V. Analyse av prisnivåjusteringenes virkninger på foretakenes regnskaper 32

1. Generelt om resultatene 32
2. Rentabilitet 38
3. Soliditet 46
4. Likviditet 50
5. Oppsummering 50

Sammendrag på engelsk 53

Litteratur 55

Vedlegg

1. Alternative behandlingsmåter for salg av varige driftsmidler 57
2. Alternative metoder for prisnivåjustering av avskrivningene 61
3. Definisjon av nøkkeltall 65
4. Regnskapspostene på engelsk 67
5. Skjema for Regnskapsstatistikk 1975 77

S t a n d a r d t e g n i t a b e l l e r

-	Null
0,0	Mindre enn 0,05 av den brukte enhet

CONTENTS

Page

Index of figures 9

Index of tables 10

Text

I. Introduction 11

II. Historical survey 12

III. Three methods for price level adjustments 14

IV. Data and procedure 18

V. Analysis of effects of price level adjustments on accounting results 32

1. The results in general 32
2. Profit 38
3. Solidity 46
4. Liquidity 50
5. Summary 50

English summary 53

References 55

Appendices

1. Alternative manner of treatments for sale of fixed assets 57
2. Alternative methods for price level adjustments on depreciations 61
3. Definitions of principal measures 66
4. The accounting items in English 67
5. The questionnaire used for the Statistics of Accounts 1975 77

Explanation of Symbols in Tables

-	Nil
0,0	Less than 0,05 of unit employed

FIGURREGISTER

Side

1. Absolutt og relativ avkastning av egenkapital og totalkapital .. 43

2. Egenkapitalrentabilitet og totalrentabilitet før og etter skatt 44

INDEX OF FIGURES

Page

1. Absolute and relative return equity and capital 43

2. Return on equity and return on capital before and after taxes .. 44

TABELLREGISTER

Side

TABELLER I TEKSTEN

IV. Datamaterialet og framgangsmåte

1. Næringsgruppering brukt i analysen 20
2. Analysens omfang, etter bransje 22
3. Analysens omfang, etter størrelsesgruppe, for rene, identiske foretak 23
4. Oversikt over hvilke poster som justeres/ikke justeres i analysen 28

V. Analyse av prisnivåjusteringens virkninger på foretakenes regnskaper

5. Resultatregnskap 1975 for regnskapsstatistikkens foretak, totaltall 33
6. Gevinst på pengeposter i forhold til bruttogjeld (gevinstprosent) pr. 31/12-1975 i de enkelte bransjer 35
7. Gevinst på pengeposter i forhold til bruttogjeld (gevinstprosent) pr. 31/12-1975 i de enkelte størrelsesgrupper ... 36
8. Justeringsgrad for avskrivninger i de enkelte bransjer ... 37
9. Justeringsgrad for avskrivninger i de enkelte størrelsesgrupper 38
10. Justeringsgrad for varige driftsmidler pr. 31/12-1975 i de enkelte bransjer 39
11. Justeringsgrad for varige driftsmidler pr. 31/12-1975 i de enkelte størrelsesgrupper 40
12. Justeringsgrad for egenkapital pr. 31/12-1975 i de enkelte bransjer 40
13. Justeringsgrad for egenkapital pr. 31/12-1975 i de enkelte størrelsesgrupper 41
14. Egenkapitalrentabilitet på totalnivå 41
15. Egenkapitalrentabilitet i de enkelte størrelsesgrupper ... 42
16. Egenkapitalrentabilitet i de enkelte bransjer 42
17. Resultatgrad og omløpshastighet i de enkelte størrelsesgrupper 45
18. Kapital pr. sysselsatt pr. 31/12-1975 46
19. Fordeling av anvendt kapital i prosent av totalkapitalen . 47
20. Fordeling av anskaffet kapital i prosent av totalkapitalen 47
21. Egenkapitalandel i de enkelte størrelsesgrupper 48
22. Egenkapitalandel i de enkelte bransjer 49
23. Likviditetsgrad 1 og 2, på totalnivå 50
24. Resultatregnskap 1975 for regnskapsstatistikkens foretak, totaltall 51

INDEX OF TABLES

Page

TABLES IN THE TEXT

IV. Data and procedure

1. Industrial classification used in the analysis 20
2. Scope of the analysis, by branches 22
3. Scope of the analysis, by size of enterprise according to persons engaged, for pure, identical enterprises 23
4. Survey of what items in the analysis that are adjusted/not adjusted 28

V. Analysis of effects of price level adjustments on accounting results

5. Profit and loss accounts 1975 for the enterprises in the statistics of accounts 33
6. Gain on monetary items in proportion to debts at 31/12-1975, by branches 35
7 Gain on monetary items in proportion to debts at 31/12-1975, by size of enterprise according to persons engaged . 36
8. Degree of adjusting for depreciations, by branches 37
9. Degree of adjusting for depreciations, by size of enterprise according to persons engaged 38
10. Degree of adjusting for fixed tangible assets at 31/12-1975, by branches 39
11. Degree of adjusting for fixed tangible assets at 31/12-1975, by size of enterprise according to persons engaged . 40
12. Degree of adjusting for equity at 31/12-1975, by branches 40
13. Degree of adjusting for equity at 31/12-1975, by size of enterprise according to persons engaged 41
14. Return on equity, total 41
15. Return on equity, by size of enterprise according to persons engaged 42
16. Return on equity, by branches 42
17. Profit margin and capital turnover, by size of enterprise according to persons engaged 45
18. Capital per person engaged at 31/12-1975 46
19. Different groups of assets as percentage of total assets . 47
20. Liabilities and equity as percentage of total capital 47
21. Equity as percentage of total capital, by size of enterprise according to persons engaged 48
22. Equity as percentage of total capital, by branches 49
23. Bankers ratio and acid test, total 50
24. Profit and loss accounts 1975 for the enterprises in the Statistics of Accounts, total 53

I. INNLEDNING

Inflasjon i et samfunn har virkning på svært mange felt. Vårt formål med denne analysen er å belyse ett av feltene, nemlig inflasjonens virkning på regnskapene til bergverksdrift- og industriforetakene. Inflasjon, eller prisstigning, er selvsagt ikke noe nytt fenomen. Tvert imot har man kunnet observere dette svært langt tilbake i tiden, og fra midten av 1930-årene og fram til i dag har vi faktisk hatt en vedvarende prisstigning, og de siste årene har prisstigningen også tiltatt i styrke. I femårsperioden 1955-60 var for eksempel prisstigningen på ca. 15 prosent, mens i perioden 1970-75 var den hele 50 prosent. En antydning om hvilke problemer dette kan innebære, illustreres ved det forhold at en årlig prisstigning på 3 prosent fordobler prisene i løpet av 23-24 år, mens en tilsvarende prisstigning på 10 prosent fordobler prisene allerede i løpet av 7 år og tredobler prisene på 12 år.

Hvorfor skaper en årlig prisstigning på f.eks. 10 prosent problemer for regnskapsføringen og vurderingen av regnskapet? Problemene skyldes i hovedsak at i Norge, som i de fleste andre land, stilles foretakenes årsregnskaper opp etter det såkalte "historiske kost"-prinsippet. Etter dette regnskapsprinsippet føres de forskjellige poster opp med sine historiske kronebeløp. Det innebærer at i en periode med prisstigning, dvs. i en periode hvor kroneverdien synker, vil de enkelte poster være målt i kroner med forskjellig verdi, avhengig av postens forankring i tid. Eksempelvis vil en bygning som ble anskaffet i 1940 stå oppført i 1975-regnskapet med den opprinnelige kjøpesum minus avskrivninger, posten vil altså være målt i kroneverdien fra 1940. (Vi har her sett bort fra eventuelle oppskrivninger.) Derimot vil kassebeholdning eller bankinnskudd naturlig nok være målt i kronens aktuelle verdi, f.eks. pr. 31/12 1975, hvis dette er regnskapets oppgjørstidspunkt. Når man summerer de enkelte beløp i "historisk kost"-regnskapet, kan dette derfor sammenliknes med å summere beløp i forskjellige valutaer, uten først å regne om kursene.

I inflasjonsperioder vil et regnskap som er satt opp ifølge "historisk kost"-prinsippet, således kunne gi de som leser regnskapet en feilaktig forståelse av foretakets økonomi. Vanligvis vil resultatregnskapet etter dette prinsippet gi et for gunstig bilde av driften, mens balansen vil vise for lave kapitalverdier. "Historisk kost"-regnskapet tar heller ikke hensyn til inflasjonens virkninger på pengepostene. Et foretak vil vinne på å sitte med gjeldsposter, mens det motsatt er en belastning å sitte med fordringsposter som synker i verdi i takt med nedgangen i kroneverdien.

Det bilde som dannes av foretaket via årsregnskapet vil i tillegg til konsekvensene for foretakets styring innad, også ha betydning for forhold som skattepolitikk, prispolitikk, ansattes lønnskrav og eieres krav om utbytte. Som et resultat av dette har vi de siste årene sett en økende interesse for å få innarbeidd virkningene av den sterke prisstigningen i foretakenes årsregnskap. De første norske inflasjonskorrigerte regnskap ble således presentert for regnskapsåret 1974[1]. Også Statistisk Sentralbyrå har følt behov for å kunne vise inflasjonens virkninger på tallene i den offisielle regnskapsstatistikk for bergverksdrift og industri.

II. HISTORIKK

Grovt sett vil vi finne at det er to hovedperioder hvor interessen for inflasjonens virkning på foretaksregnskaper har vært spesielt sterk. I den første perioden, 1920-årene, var det særlig sterk interesse i Tyskland. Spesielt kan nevnes professor F. Schmidt[2], som lanserte det såkalte "organiske prinsipp", det som i dag betegnes som gjenanskaffelsesverdiprinsippet. Den andre perioden fra 1960-årene og fram til i dag, har i stor grad vært preget av USA og Storbritannia.

Storbritannia:

Utviklingen i Storbritannia har vært spesielt interessant. The Institute of Chartered Accountants, den store engelske revisororganisasjonen, kom allerede i 1949 og 1952 med sine anbefalinger om hvordan man skulle ta hensyn til prisendringer i regnskapet. Den gang ble konklusjonen at man fortsatt skulle gjøre bruk av det "historiske kost"-prinsippet.

På slutten av 1960-tallet ble det nedsatt en Accounting Standards Steering Committee (ASSC), et fellesorgan for revisorforeningene i England, Wales, Skottland og Irland. ASSC kom i januar 1973 med en meget grundig gjennomgåelse av problemene omkring inflasjonsregnskap under titteler "Accounting for Changes in the Purchasing Power of Money"[3]. Dette arbeid resulterte i Statement of Standard Accounting Practice No. 7 (SSAP 7)[4], som ble utgitt som en provisorisk standard i mai 1974. Grunnen til dette var at den engelske regjering på det tidspunktet allerede hadde nedsatt en

1) Det Norske Zinkkompani, NEBB, NORGAS, Tandberg og Union. 2) Se artikkel av Arne Kinserdal i Farmand nr. 26 29/6 1974. 3) Se Accounting Standards Steering Committee [1]. 4) Se Institute of Chartered Accountants in England og Wales [2].

offentlig komité, Sandilands-komitéen, for å utrede spørsmålene vedrørende regnskap og inflasjon. SSAP 7 konkluderte med at foretakene skal sette opp et basisregnskap i henhold til "historisk kost"-prinsippet, og at det i tillegg bør gis en oppstilling hvor hvert tall i basisregnskapet blir uttrykt i kronens aktuelle verdi på det tidspunkt da regnskapet settes opp, f.eks. pr. 31/12 1975. Denne tilleggsoppstillingen, som også betegnes kjøpekraftsmetoden, blir presentert nærmere i kap. III.

I september 1975 gav Sandilands-komitéen en meget omfattende innstilling[1]. Innstillingen var enstemmig, og det ble direkte frarådet å gjøre bruk av den såkalte kjøpekraftsmetoden som ble anbefalt i SSAP 7. Komitéens forslag var i stedet at foretakene skulle ta i bruk en ny regnskapsmetode som man gav navnet Current Cost Accounting (CCA). Denne metoden som på norsk kan kalles for nåverdimetoden, vil også bli presentert nærmere i kap. III.

USA:

Opprinnelsen til kjøpekraftsmetoden føres gjerne tilbake til H.W. Sweeny og hans bok "Stabilized Accounting"[2] som kom allerede i 1936. I USA har det vært spesielt stor interesse for denne metoden, og i 1963 kom det en større utredning av American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), den amerikanske revisororganisasjonen, med tittel "Reporting the Financial Effects of Price Level Changes"[3]. Så fulgte flere år med diskusjoner over emnet før Accounting Prinsiples Board i 1969 kom med en ganske omfattende anbefaling om å ta i bruk kjøpekraftsmetoden. Anbefalingen ble imidlertid i svært liten grad fulgt opp av amerikanske foretak, og har derfor vist seg å få liten betydning.

I desember 1974 kom så den nyetablerte organisasjonen Financial Accounting Standards Board (FASB) med sin "Financial Reporting in Units of General Purchasing Power"[4]. (FASB er resultatet av et samarbeid mellom AICPA og en rekke andre regnskapsinteresserte organisasjoner.) Dette forslaget går ut på at amerikanske foretak i tillegg til det ordinære regnskap som blir satt opp i vanlige pengeenheter, også skal sette opp et regnskap som uttrykkes i "units of the general purchasing power of the US-dollar". Dette er altså et forslag på linje med SSAP 7 i England, fra mai 1974. Forslaget er nå (høsten 1977) ute til høring, samtidig som fire modeller for inflasjonsregnskap blir prøvd av et utvalg foretak, med innleveringsfrist 1. oktober 1977.

---

1) Se F.E.P. Sandilands [3]. 2) Se H.W. Sweeny [4]. 3) Se American Institute of Certified Public Accountants [5]. 4) Se Financial Accounting Standards Board [6].

Nederland:

Nederland er et av de få land hvor man i praksis har tatt i bruk en metode som tar hensyn til prisendringer. Spesielt må her nevnes N.V. Philips Gloeilampenfabriken, som har stått i spissen med sin tilpassede versjon av gjenanskaffelsesverdiregnskapet. Det nederlandske systemet ble tatt i bruk allerede kort tid etter den annen verdenskrig.

Gjenanskaffelsesverdiene beregnes i Nederland ved hjelp av spesialkonstruerte indekser, og det er ofte opp til det enkelte foretak å velge indeks. Philips har for eksempel i stor grad konstruert sine egne indekser. Det ser ut til at nederlenderne i vesentlig grad har greid å overvinne de praktiske vanskeligheter som kan være forbundet med et slikt system, spesielt det sterke innslag av subjektive vurderinger og varierende indekser. Det antydes[1] at ca. 30 prosent av nederlandske selskaper i dag konsekvent bruker gjenanskaffelsesverdi i sine offisielle regnskap. Ytterligere 30 prosent har gjennomført systemet så langt det gjelder vurdering av anleggsmidler og størrelsen på avskrivningene.

Brasil:

I flere sør-amerikanske land praktiseres i dag, frivillig eller tvungent, inflasjonsjustering ved hjelp av enten én generell indeks eller ved hjelp av en begrenset mengde indekser. Utad er Brasil best kjent med sitt system som ble gjennomført obligatorisk allerede i 1964. I hovedtrekk går systemet ut på at[2]:

(i) Alle anleggsmidler inkludert tomter og bygninger revurderes årlig ved hjelp av en engrosprisindeks som beregnes månedlig av det offentlige.

(ii) Arbeidskapitalen (omløpsmidler - kortsiktig gjeld) blir justert årlig under ett. Til justeringen blir det også her brukt en offentlig utarbeidd indeks, som er felles for alle foretak.

III. TRE METODER FOR INFLASJONSKORRIGERING

Vi skal kort presentere tre metoder som står sentralt når det gjelder problemstillingen regnskap og inflasjon. Disse tre metoder er: 1) kjøpekraftsmetoden, 2) gjenanskaffelsesverdimetoden og 3) nåverdimetoden.

---

1) Jfr. artikkel av statsautorisert revisor Otto Eilifsen; Tidsskrift for revisjon og regnskapsvesen, nr. 5, 1975. 2) F.E.P. Sandilands; Inflation accounting, s. 227.

Kjøpekraftsmetoden:

Denne metoden vil være den enkleste å gjennomføre i praksis. Grunnen til dette er at kjøpekraftsmetoden bygger på de samme grunnleggende regnskapsprinsipper som "historisk kost"-metoden. I hovedsak vil dette si at man også her legger de historiske verdier til grunn. Den eneste prinsipielle forskjell er at kjøpekraftsregnskapet gjøres opp i kjøpekraftsenheter og ikke i kroner. Kjøpekraftsmetoden vil derfor ikke representere noe avvik fra de velprøvde regnskapsmetoder som har vært i bruk i årevis.

Som tidligere nevnt framkommer det prisnivåjusterte regnskap ved at hvert kronebeløp i det tradisjonelle regnskap gjøres om til beløp uttrykt i kjøpekraftsenheter, dvs. hvert beløp uttrykkes i kronens kjøpekraft på oppgjørstidspunktet. Denne omregningen skjer ved hjelp av en eller annen generell indeks som angir prisutviklingen, f.eks. konsumprisindeksen eller engrosprisindeksen. Nettopp i denne bruken av én generell indeks ligger metodens største svakhet. Bare rent tilfeldig vil f.eks. konsumprisindeksen være dekkende for den prisstigningen som har rammet ett bestemt foretak. Dette skyldes at foretaket vanligvis har en helt annen sammensetning av sitt forbruk av varer og tjenester enn varesammensetningen i f.eks. konsumprisindeksen. Dagens gjenanskaffelsespriser på foretakets eiendeler vil derfor kunne være nokså forskjellige fra den justerte kostpris som blir beregnet.

Som nevnt under kap. I er det en del poster i det tradisjonelle regnskap som allerede er uttrykt i kronens verdi på oppgjørstidspunktet (årets slutt). Disse kalles pengeposter og skal naturlig nok ikke justeres. En pengepost kan defineres som en post hvor det pålydende beløp målt i pengeenheten, vil være konstant uansett endringer i pengeenhetens verdi. Eksempel på dette kan være "bankinnskudd" eller "debitorer". Det må tillegges at kjøpekraften til det pålydende beløpet naturligvis vil endres når pengeenhetens kjøpekraft endres. De pengeposter som foretaket er i besittelse av over året vil, når det skjer prisendringer, derfor påføre foretaket tap eller gevinst. Selve beregningen av tap eller gevinst foregår ved at inngående beholdning av pengeposter justeres opp til kronens verdi pr. 31/12. Differensen mellom justert og ujustert verdi gir som resultat tap eller gevinst på pengeposter (forutsatt konstante beholdninger over året). Da beholdningene av pengeposter vanligvis endres over året, må dette tas hensyn til. Dette gjøres forenklet ved at en regner som om endringene har påløpt jevnt over året. Som tidligere nevnt vil gjeldspostene gi foretaket en gevinst, mens kontanter eller fordringer vil påføre foretaket et tap. Nettotap eller -gevinst kommer som tillegg til det justerte resultatregnskap, og som sluttresultat får man da foretakets prisnivåjusterte overskutt eventuelt underskudd.

Resten av postene i regnskapet betegnes som ikke-pengeposter og må justeres opp til kronens verdi på oppgjørstidspunktet. Definisjonsmessig er dette poster som kan endre sin verdi målt i pengeenheten, ved endringer i pengeenhetens verdi. Eksempel på denne type poster kan være bygninger eller varelager. Som et unntak kan det nevnes at egenkapitalen eksklusive aksjekapital ikke justeres, fordi den framkommer som et resultat av endringen i de andre postene.

Gjenanskaffelsesverdimetoden:

Når hver post i regnskapet justeres med én generell indeks, så er det som nevnt bare rent tilfeldig om man kommer fram til de balanseverdiene som tilsvarer de enkelte eiendelenes gjenanskaffelsespris. Mange hevder at det i stedet vil være ønskelig å vise den spesifikke prisutvikling som har funnet sted for hver eiendel. Gjenanskaffelsesprinsippet vil kort si at man i balansen legger til grunn hva det på oppgjørstidspunktet koster å anskaffe en helt identisk eiendel, mens man i resultatregnskapet beregner kostnadene på grunnlag av dagens priser, f.eks. ved varekjøp eller avskrivninger.

Når foretakets eiendeler stiger i pris (gjenanskaffelsespris), oppstår det, sammenlignet med anskaffelsesprisen, urealiserte beholdningsgevinster for eiendeler som ikke er forbrukt eller solgt, mens det oppstår realiserte beholdningsgevinster for eiendeler som er forbrukt eller solgt. Ved bruk av gjenanskaffelsesverdier vil disse beholdningsgevinster "holdes tilbake" i foretaket slik at foretakets økonomiske "styrke" opprettholdes i en periode med prisstigning, i motsetning til hva som skjer ved bruk av "historisk kost"-metoden. Først når den økonomiske styrken er opprettholdt, framkommer det et overskudd.

Gjenanskaffelsesverdimetoden bruker penger som måleenhet. Pr. definisjon vil det derfor ikke oppstå tap eller gevinst på pengeposter i regnskapet. Gjenanskaffelse av pengepostene pr. 1/1 og 31/12 kan rimelig nok ikke være noe annet enn de pålydende beløpene. Dette synes å være en svakhet ved metoden. Det virker for de fleste ikke urimelig at f.eks tilgodehavender eller kontanter blir mindre verdt ved stigende priser, mens gjeldsbyrden tilsvarende synker.

I motsetning til kjøpekraftsregnskapet, må gjenanskaffelsesprinsippet i høy grad bygge på subjektive vurderinger av eiendelene. Her ligger ett av hovedankepunktene mot metoden. Imidlertid kan man som en tilnærmelse bruke spesialindekser ved verdivurderingene, for dermed å oppfylle kravene til objektivitet. Dette er da også gjennomført i Nederland hvor gjenanskaffelsesverdimetoden er tatt i bruk.

De teknologiske framskritt som stadig finner sted, skaper nok et problem ved gjennomføringen av metoden. En maskin vil f.eks. sjelden være identisk fra år til år. Spørsmålet er derfor om mindre foretak har mulighet til hvert år å foreta teknologiske beregninger av gjenanskaffelsespriser på en tilfredsstillende måte.

Som nevnt foran beregnes avskrivningene på grunnlag av gjenanskaffelsesprisen. Strengt gjennomført krever gjenanskaffelsesverdiprinsippet at en belaster årets regnskap med "forsømte avskrivninger". Dette har sin årsak i at prisstigning på de aktuelle eiendeler har gjort tidligere års avskrivninger utilstrekkelige for gjenanskaffelse. Kostnadsmessig kan det synes som en uheldig konsekvens av metoden at årets regnskap må belastes på denne måten. Philips, Nederland, som praktiserer metoden, har tatt hensyn til dette forhold og belaster derfor ikke årets regnskap med "forsømte avskrivninger". Bakgrunnen for dette er at avskrivningsbeløpet hvert år blir investert i nye maskiner, bygninger etc., og at disse investeringene blir foretatt nettopp til de aktuelle gjenanskaffelsespriser.

Nåverdimetoden:

Denne metoden ble presentert i England av den regjeringsoppnevnte Sandilands-komitéen i september 1975. Metoden som i England benevnes "current cost accounting" har mange felles trekk med gjenanskaffelsesverdimetoden. Nåverdiregnskapet skal etter forslaget være foretakets offisielle regnskap og således legges til grunn for selskapsbeskatning, for offentlig priskontroll og en rekke andre formål. Meningen er at metoden skal tas i bruk for regnskapsperioder som begynner etter 24. desember 1977.

Sandilands-komitéen har forlatt det "historiske kost"-prinsippet. Som et hovedpunkt i metoden står vurderingene av foretakets eiendeler, hvor man taler om eiendelenes aktuelle verdi for foretaket. Denne verdi defineres av komitéen som det tap foretaket vil lide hvis eiendelen går tapt. Vanligvis vil dette være hva det koster å gjenanskaffe eiendelen, men den aktuelle verdi kan også være lik salgsverdien eller nåverdien av framtidige inntektsstrømmer. Dette vil være tilfelle når disse to er lavere enn gjenanskaffelsesverdien. I så fall legges den høyeste verdi av henholdsvis salgsverdi eller nåverdi til grunn. Selve den praktiske gjennomføringen av dette systemet bygger på en utstrakt bruk av takster og offisielle indekser, og man mener ut fra dette at kravene til objektivitet skulle være sikret.

Fortjeneste som skyldes prisstigning på foretakets eiendeler, f.eks. varelager eller anleggsmidler, skal ikke regnes med til driftsresultatet. Disse prisstigningsgevinster, realiserte eller urealiserte, skal føres til et

revurderingsfond i balansen som egenkapital. Det at man skiller mellom driftsresultat med tillegg av eventuelle ekstraordinære inntektsposter på den ene side og beholdningsgevinster på den annen side, er også ett av metodens hovedtrekk. Metoden definerer foretakets overskudd som det beløp som står til rådighet ved utløpet av perioden, når foretakets konsum av eiendeler (kapitalslit) i samme periode er dekket. I henhold til dette beregnes derfor årets avskrivninger på basis av den verdi eiendelene står oppført med i balansen ved slutten av året. I nåverdimetoden har man derfor ikke problemet med "forsømte avskrivninger".

Nåverdimetoden bruker penger som måleenhet, og en har derfor også i denne metoden sett bort fra virkninger på pengepostene i en periode med prisstigning.

IV. DATAMATERIALE OG FRAMGANGSMÅTE

Som nevnt under kap. III vil et av hovedpunktene ved utarbeidingen av et prisnivåjustert regnskap være å tidfeste de enkelte postene i regnskapet. Selv for et foretak som kan skaffe seg alle nødvendige opplysninger vil nøyaktig tidfesting kunne være vanskelig og dermed byrdefull, f.eks. ved kjøp og salg. Da det er en forutsetning at denne analysen skal bygge på den allerede eksisterende primærstatistikk på området, dvs. den årlige "Regnskapsstatistikk for bergverksdrift og industri" (RS) og "Industristatistikk" (IS), har det vært nødvendig å foreta visse forenklinger og antakelser for å komme fram til resultater. En riktig tidfesting krever et sammenhengende tallmateriale flere år tilbake i tid. Primærmaterialet inneholder imidlertid klare begrensninger. Siden regnskapsstatistikken kom første gang i 1967 har den hatt følgende omfang:

1967-1970	Private ikke-personlige foretak med over 100 sysselsatte, i alt ca. 550 foretak
1971	Alle foretak uansett eierforhold, med over 100 sysselsatte, i alt 614 foretak
1972-	Som i 1971, men sysselsettingsgrensen senket til 50, og dermed var i alt ca. 1 150 foretak med.

En valgte å bruke de 8 årene fra og med 1968 til og med 1975 som datagrunnlag, da statistikken fra 1968 var noe mer omfattende enn 1967-statistikken. Det ble forutsatt at materialet skulle være sammenlignbart fra år til år i perioden 1968-1975. For å sikre dette tok en med tallmateriale bare for de foretakene som var med i statistikken hele tiden. Begrunnelsen for dette var at en senere med basis i dette materialet skulle beregne aldersfordelinger. Disse beregninger krevde at endringer i datamaterialet ikke var

forårsaket av tilgang eller avgang av foretak. Foretakene som var med i statistikken for alle åtte årene ble plukket ut og kalles heretter identiske foretak[1]. Disse foretakene var alle ikke-personlige foretak med mer enn 100 sysselsatte, som en følge av omfanget av RS i 1968. Da en likeledes hadde behov for å hente data for de samme foretakene fra IS, ble utvalget av foretak begrenset til å omfatte de foretak som bare bestod av industribedrifter. Disse foretakene kalles heretter "rene industriforetak". I alt var det 234 "rene, identiske industriforetak", dvs. foretak som alle var med i statistikken fra 1968 til 1975 og som bare bestod av industribedrifter. I første omgang ble 1975-regnskapet for disse 234 foretakene justert. Deretter ble disse justeringsresultatene nyttet til å beregne prisnivåjusterte tall for alle foretakene som var med i den offisielle regnskapsstatistikk 1975, dvs. 1 209 foretak. Grunnen til denne framgangsmåten var at datagrunnlaget for alle foretakene, dvs. for alle de 1 209 foretakene, ble ansett for å være for mangelfullt til at en etter den metode som ble nyttet, kunne foreta en tilsvarende prisnivåjustering som for de rene, identiske foretakene. Det er de prisnivåjusterte tallene fra alle regnskapsstatistikkforetakene som vi under pkt. 5 vil nytte i den videre analysen.

I gruppen rene, identiske industriforetak er de aller fleste næringshovedgrupper, dvs. 3-sifret næringskode, representert. Imidlertid er noen næringshovedgrupper så svakt representert at det var nødvendig å foreta en viss sammenslåing av gruppene, for å oppnå et tilfredsstillende datagrunnlag. Enkelte bransjer[2] er fremdeles svakt representert, f.eks. bergverksdrift, næring 2, se tabellene 1, 2 og 3. For ikke å ødelegge andre bransjeresultater, unngikk en imidlertid å slå disse bransjene sammen med andre. Prisnivåjusteringen ble således foretatt på grunnlag av den næringsgruppering en finner i tabell 1. I tillegg til beregninger på bransjenivå, er det også interessant å inflasjonsjustere materialet etter størrelsesgrupper og på totalnivå. En kan merke seg at den minste størrelsesgruppen (under 100 sysselsatte) er spesielt svakt representert. Dette skyldes at det som følge av endringer i omfanget av regnskapsstatistikken bare er kommet med foretak som hadde 100 eller flere sysselsatte i 1968-1970. Den minste størrelsesgruppen vil dermed bestå av de foretak som har fått redusert sin sysselsetting til under 100 i 1975. En oppdeling i størrelsesgrupper er ellers bare foretatt for alle bransjer under ett og ikke på detaljert bransjenivå. En fordeling av foretakene i de enkelte bransjer på størrelsesgrupper ville for enkelte grupper gi et for svakt datagrunnlag.

---

1) Se prinsipper og definisjoner i NOS Regnskapsstatistikk, bergverksdrift og industri. 2) Betegnelsen bransje er brukt som alminnelig gruppebetegnelse uavhengig av grupperingsnivå.

Tabell 1. Næringsgruppering brukt i analysen

Gruppert etter følgende 1, 2 eller 3-sifret næringsgruppe	Bransjens navn	Antall foretak	Omfatter foretak i følgende nærings-hovedgrupper	Til-svarende nærings-gruppering i NOS Regnskaps-statistikk
2	Bergverksdrift	3	2x230, 1x290	ja
311-312	Produksjon av næringsmidler	16	13x311, 3x312	ja
313-314	Produksjon av drikke- og tobakksvarer	7	7x313, 0x314	ja
321	Produksjon av tekstilvarer	12	12x321	ja
322, 323, 324	Produksjon av klær, lær og lær- og skinnvarer og skotøy	17	15x322, 0x323, 2x324	nei
331	Produksjon av trevarer unntatt møbler og innredninger	7	7x331	ja
332	Produksjon av møbler og innredninger av tre	5	5x332	ja
341	Treforedling	24	24x341	ja
342	Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	25	25x342	ja
35	Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	12	2x351, 3x352, 3x355 og 4x356	nei
36	Produksjon av mineralske produkter	10	3x361, 3x362, 4x369	nei
371	Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer	11	11x371	ja
372	Produksjon av ikkejernholdige mettaller	5	5x372	ja
381	Produksjon av mettallvarer	17	17x381	ja
382	Produksjon av maskiner	14	14x382	ja
383	Produksjon av elektriske apparater og materiell	13	13x383	ja
384	Produksjon av transportmidler	33	33x384	ja

Tabell 1 (forts.). Næringsgruppering brukt i analysen

Gruppert etter følgende 1,2 eller 3-sifret næringsgruppe	Bransjens navn	Antall foretak	Omfatter foretak i følgende nærings-hovedgrupper	Tilsvarende nærings-gruppering i NOS Regnskaps-statistikk
385-390	Produksjon av tekniske og vitenskapelige instrumenter, fotoartikler og optiske artikler og industriproduksjon ellers	3	0x385, 3x390	ja

Totalt antall foretak: 234.

Prisnivåjusterte totaltall er beregnet direkte på grunnlag av ujusterte totaltall analogt med beregningene foretatt på bransje- og størrelsesnivå.

En har valgt å bruke levekostnadsindeksen (1946-1959) og konsumprisindeksen (1960-1975) som justeringsfaktor. Konsumprisindeksen er den prisindeks som oftest brukes til å uttrykke den generelle prisstigning i landet. Ved bruk av konsumprisindeksen, eventuelt den tidligere levekostnadsindeks, korrigeres regnskapene for kronens endring i kjøpekraft overfor en definert mengde varer, som representerer indeksfamiliens varesammensetning. Den prisstigning som rammer denne definerte mengde varer, vil naturligvis svært ofte kunne være forskjellig fra den prisstigning som et industriforetak står overfor. Dette at en nytter en såkalt "generell" indeks er da også metodens største svakhet. Denne svakhet vil imidlertid alle "generelle" indekser ha, og av praktiske årsaker er det derfor nærliggende å velge konsumprisindeksen som beregnes månedlig. En kan i denne sammenheng merke seg at det egentlig er meningsløst uten videre å snakke om en generell prisindeks. En slik indeks må alltid knyttes til et bestemt vektsett. Et alternativ til konsumprisindeksen kunne ha vært prisindeksen for bruttonasjonalproduktet eller prisindeksen for samlet tilgang av varer og tjenester, men disse indekser beregnes bare på årsbasis.

Vi skal kort ta for oss hvordan de enkelte poster i balansen og i resultatregnskapet er justert. Som nevnt tidligere er det hensiktsmessig å inndele balansepostene i pengeposter og ikke-pengeposter. Pengepostene pr. 31/12-1975 er ikke blitt justert da de allerede er uttrykt i kronens verdi ved årets slutt. Pengepostene i den inngående balanse, dvs. pr. 1/1-1975 ble justert

Tabell 2. Analysens omfang, etter bransje

Bransje	Sysselsetting i alle RS-foretak i prosent av alle industriforetak	Rene, identiske foretak			
		Sysselsetting		Foretak	
		Antall	I prosent av sysselsettingen i alle RS-foretak	Antall	I prosent av alle foretak i RS
	Pst.		Pst.		
Bergverksdrift	61,6	603	10,2	3	13,6
Produksjon av næringsmidler	58,0	2 144	6,7	16	7,8
Produksjon av drikkevarer og tobakksvarer	88,0	2 133	40,0	7	26,9
Produksjon av tekstilvarer	70,7	1 966	22,9	12	19,4
Produksjon av klær, skotøy og lær- og skinnvarer	57,3	2 636	34,3	17	26,2
Produksjon av trevarer, unntatt møbler og innredninger	48,0	1 990	16,0	7	8,6
Produksjon av møbler og innredninger av tre	47,9	1 365	25,9	5	9,3
Treforedling	92,5	4 994	25,8	24	39,3
Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	69,0	10 014	43,9	25	24,3
Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	72,5	3 522	33,8	10	27,0
Produksjon av mineralske produkter	100,0	4 957	24,6	11	45,8
Produksjon av ikke jernholdige metaller	78,6	4 584	46,9	5	35,7
Produksjon av metallvarer .	52,9	4 508	32,9	17	18,3
Produksjon av maskiner	67,1	4 702	26,5	14	17,1
Produksjon av elektriske apparater og materiell	88,1	6 201	31,1	13	24,5
Produksjon av transportmidler	82,4	23 553	54,6	33	25,2
Produksjon av tekniske og vitenskapelige instrumenter, fotoartikler, optiske art. og industriprod. ellers ...	48,9	847	32,5	3	12,5
I alt	70,9	84 904	30,0	234	19,4

Tabell 3. Analysens omfang, etter størrelsesgruppe, for rene, identiske foretak

Størrelsesgruppe	Sysselsatte		Foretak	
	Antall	I prosent av alle foretak i RS	Antall	I prosent av alle foretak i RS
-100	1 789	4,5	22	3,7
100-199	13 298	29,7	91	27,8
200-499	26 685	46,8	81	44,8
600-	43 132	30,6	40	36,4
I alt	84 904	30,0	234	19,4

for den prisutvikling som fant sted i løpet av året. Ikke-pengepostene måtte derimot behandles annerledes. De ulike varige driftsmidler i balansen er anskaffet til forskjellige tidspunkter og måtte justeres i henhold til dette. Balanseverdien for de varige driftsmidler er således i vanlige ujusterte regnskaper satt sammen av elementer med forskjellig tidsforankring. Når regnskapet skal prisnivåjusteres, er det derfor nødvendig å beregne en aldersfordeling for disse balanseverdier, dvs. hvor stor prosent av balanseverdien er ett år, hvor stor prosent er to år osv. For å gjennomføre en riktig aldersfordelingsberegning er det nødvendig med kjennskap til de årlige investeringer, opp-/nedskrivninger, årlig avgang og lengden på avskrivningstiden. De årlige investeringstall ble hentet fra IS for årene 1966-1975, for de forskjellige artsgrupper av varige driftsmidler. En viss uoverensstemmelse mellom RS og IS når det gjelder artsgrupperingen (maskiner, transportmidler etc.) måtte en se bort fra. Likeledes er en klar over at det på foretaksnivå er uoverensstemmelser mellom RS-data og IS-data når det gjelder sum og fordeling av investeringene. Undersøkelser som er foretatt i Byrået, viser imidlertid at disse avvikene i stor grad er tilfeldige og jevner seg ut ved aggregering (på bransjenivå størrelsesgrupper og total). I de bransjer som har med få foretak, kan det imidlertid tenkes at investeringsavvikene kan spille en viss rolle. På grunn av disse forhold fant en det formålstjenlig også å ta for seg industristatistikkens investeringer fordelt på størrelsesgrupper og total, i tillegg til fordeling på bransje. En har således beregnet aldersfordeling for varige driftsmidler både på bransje, på størrelsesgrupper og direkte på totaltallene for alle foretakene. De prisnivåjusterte totaltallene er derfor beregnet på grunnlag av de tilsvarende ujusterte tallene, på samme måte som de prisnivåjusterte bransjetall og størrelsesgruppetall.

Årlig avgang, dvs. salg av varige driftsmidler, har en valgt å se helt bort ifra, her er datagrunnlaget dessverre noe svakt[1]. Avskrivningslengden valgte en å sette lik 30 år for bygninger og 10 år for alle andre avskrivbare driftsmidler unntatt boliger. For å oppnå en investeringsrekke på 30 år for bygninger, har en som en tilnærmelse brukt nasjonalregnskapets tall for investeringsutviklingen fra 1946 til 1966. På grunnlag av dette datamaterialet ble det beregnet en indeksrekke for bygningsinvesteringer, med 1966=100. For eksempel utgjorde bygningsinvesteringene i 1946 16,8 prosent av 1966-investeringene. Som tidligere nevnt, hadde en investeringsdata på nåværende bransjenivå fra IS for årene 1966-1975. For hver bransje ble investeringsbeløpet for 1966 utgangspunkt for beregning av investeringene tilbake til 1946, ved hjelp av den ene beregnede indeksrekken for nasjonalregnskapets bygningsinvesteringer. Aldersfordelingene for de ulike arter av varige driftsmidler ble så beregnet på grunnlag av de kjente investeringsrekker og valgte avskrivningslengder. P.g.a. (1) de nevnte investeringsavvik mellom RS og IS, (2) at en så bort fra salg av varige driftsmidler og (3) at en i aldersfordelingsberegninger ikke tok hensyn til oppskrivninger, valgte en å la regnskapsstatistikkens balansetall for varige driftsmidler danne nivået for den ujusterte balanseverdi, mens altså industristatistikken og nasjonalregnskapstallene sammen med forutsetning om avskrivninger gav aldersfordelingen for denne balanseverdi.

Det er også kjent at varige driftsmidler jevnlig blir oppskrevet. Imidlertid har en ikke tilgang til opplysninger om i hvilken grad de oppskrevne driftsmidler senere er solgt eller utrangert. En har derfor valgt bare å ta hensyn til oppskrivninger foretatt 1974 eller 1975, og disse er trukket ut av balanseverdiene henholdsvis pr. 1/1 og 31/12. Oppskrivningene ble skjønnsmessig fordelt på jord- og skogeiendommer, gruver, tomter osv. på den ene side og bygninger på den annen side.

Aldersfordelingen fra IS ble så brukt til å splitte opp RS-balanseverdier, deretter ble hver del justert ved hjelp av prisindekser i henhold til alder, og så summert. Dette resulterte i at f.eks. bygninger pr. 31/12-75 totalt ble justert opp fra 6,7 milliarder kr til 10,6 milliarder kr.

For de ikke-avskrivbare varige driftsmidlene jord- og skogeiendommer, tomter, vannfall osv., gjorde en et anslag over hvor stor del av balanseverdien som var kommet til før 1966. Problemet var at en ikke hadde noe kjennskap til hvilken alderssammensetning denne massen hadde. En antok imidlertid at en vesentlig del av beløpet kunne være oppskrivninger foretatt før 1974, og en valgte derfor noe forsiktig å justere det som anslagsmessig var anskaffet før 1966, under ett for utviklingen i konsumprisindeksen bare fra

1) Se behandling av spørsmålet i vedlegg 1.

januar 1965. Resten av posten ble justert ved at de enkelte investeringsbeløp fra 1966 til 1975 ble multiplisert med endringen i prisindeksen.

Posten egne anlegg under utførelse (C7) ble prisnivåjustert ut fra en antagelse om at posten har en gjennomsnittsalder på ett år.

Når det gjelder posten beholdning av varer (C9) beregnet en gjennomsnittlige lagringstider, både på næring, størrelsesgrupper og total. Lagringstid for råvarer ble beregnet som forholdet mellom gjennomsnittlig lagerbeholdning og forbruk av råvarer. Forbruk av råvarer måtte en her til en viss grad anslå. Lagringstid for egenproduserte ferdigvarer og varer i arbeid ble beregnet som forholdet mellom gjennomsnittlig lagerbeholdning og omsetning. Beregningene tyder på at lagringstidene varierer fra null opp mot 6 måneder, men ligger vesentlig fra 1 til 3 måneder. Variasjonene i lagringstid vil imidlertid bare ha marginal betydning for justeringsresultatet. Da en antok at lagringstiden for varebeholdningene var den samme ved årets begynnelse som ved årets slutt, vil lagringstiden bare få betydning i den grad det forekommer endringer i varebeholdningene fra 1/1 til 31/12, eller endringer i prisstigningstakten. Av vesentlig betydning derimot er det at inngående varebeholdning i tillegg blir justert for prisutviklingen i året som gikk. Det kan nevnes at prisnivåjusteringene av varebeholdningene vil bli noe forskjellige fra bransje til størrelsesgrupper og endelig til totalen, når det som her er beregnet separate lagringstider på de tre forskjellige aggregeringsnivåer. Dette er ellers analogt med beregning av aldersfordeling for varige driftsmidler. Som illustrasjon kan det nevnes at varebeholdningene pr. 1/1-75 totalt ble justert opp fra 13,9 milliarder kr til 15,7 milliarder kr, mens beholdningene pr. 31/12-75 totalt bare ble justert opp med 173 mill. kr.

Patenter, aktiverte omkostninger osv. (postene C11 og C21) er justert ut fra en antagelse om en gjennomsnittsalder på 2 år. Disse postene er for enkelhets skyld behandlet under ett.

Boligeiendommer (C231) ble justert på grunnlag av det en kjenner til av investeringer for posten. Fra IS har en investeringsrekken 1966-1975, og en har ut fra dette anslått mengden av det som er anskaffet før 1966. En hadde heller ikke her noen opplysninger om aldersfordeling på den massen som var anskaffet før 1966, men da en på grunn av et svakt datagrunnlag på området boligavskrivninger ikke tok hensyn til disse, valgte en også her noe forsiktig å justere med indeks for prisutviklingen bare fra januar 1965. I tillegg er de årlige investeringer i perioden 1966-75 justert med de respektive indekser.

Bevegelsene i aksjekapitalen er fullt ut identifiserbare for perioden 1968-1975. Nytegninger av aksjekapital i denne perioden er beregnet og prisnivåjustert. Spørsmålet var i hvilken grad den bokførte aksjekapitalen pr. 1/1-1968 skulle justeres opp. En undersøkelse av aksjeemisjoner i industri og

bergverk[1] i tidsrommet 1920-1975, viste at ca. 50 prosent av emisjonene målt i løpende kroner var fra perioden 1968-1975. Perioden 1946-1975 dekket over 90 prosent av emisjonene. Da en kjente de årlige aksjeemisjoner i perioden 1946-1967, kunne en beregne den justeringsfaktor som brukt på summen av emisjonene, gav samme resultat som individuell justering av hver av de årlige emisjoner. Den beregnede justeringsfaktor tilsvarte en indeks for prisutviklingen fra januar 1960. Dette anslaget ble som en tilnærmelse overført til hver enkelt bransje og størrelsesgruppe. Dette kan virke som en noe forsiktig oppjustering, da det naturligvis også vil være en del av aksjekapitalen som har opprinnelse før 1946. På den annen side tok en ikke hensyn til at det i balanseverdien pr. 1/1-1968 trolig finnes en del oppskrivninger av aksjekapitalen, foretatt før 1968. En antok derfor at disse forhold til en viss grad ville oppveie hverandre.

Posten "andre avsetninger" (33.2) består, bortsett fra åpningsavskrivninger, av beløp som er avsatt for å møte framtidige utgifter. En gjorde et anslag over mengden av åpningsavskrivninger og justerte resten av posten som om den i gjennomsnitt var ett år gammel.

Egenkapitalen (33.1) framkommer som en salderingspost i balansen.

I resultatregnskapet er det en rekke poster som påløper over året, f.eks. varekjøp, salg, lønninger osv. En har her antatt at disse har påløpt jevnt og at en derfor kunne justere hver post under ett med indeks for prisutviklingen fra 1/7 til 31/12-1975.

En del poster i resultatregnskapet er rene oppgjørsdisposisjoner, f.eks. skatter, årets utbytte til aksjonærene, tilbakeføringer osv. Dette er posteringer som foretas ved årets slutt og disse ble derfor ikke justert, da de allerede var uttrykt i kronens verdi pr. 31/12.

I tillegg har en også i resultatregnskapet noen poster som måtte justeres spesielt. Vi har allerede kommentert justeringen av varebeholdningene (postene A1, A2, A32 og A33) under behandlingen av varebeholdningene i balansen. En annen sentral justeringspost i resultatregnskapet er avskrivningene. Her valgte en å justere de ordinære avskrivninger, mens alle ekstraordinære avskrivninger ble holdt uforandret. Det finnes flere metoder for beregning av justerte avskrivninger[2], og en valgte den metode som avviker minst fra det "riktige" resultat. Metoden går kort ut på at en først beregnet det avskrivningsbeløp for året 1975 som ble bestemt av IS-investeringsrekke og de valgte avskrivningslengder. Likeledes bestemte en alderssammensetningen av dette avskrivningsbeløpet. Nivået for de ordinære avskrivninger ble hentet

1) Kilde: Historisk Årbok 1968, Statistisk ukehefte. 2) Dette blir behandlet nærmere i vedlegg 2.

fra RS. Disse ordinære avskrivningene ble splittet opp i henhold til aldersfordelingen på det beregnede avskrivningsbeløpet og hver del ble justert opp i henhold til alder og til slutt summert. Resultatet av denne prossessen ble at de totale avskrivninger økte fra 2,9 milliarder kr til 4,1 milliarder kr. Dette er således en helt analog metode til justeringen av de varige driftsmidlene. En skal imidlertid være oppmerksom på at metoden til en viss grad gir for høye justerte verdier.

En justerte også tap og gevinst ved utrangering eller salg av varige driftsmidler (A17 og A38). Her ble salgsverdien gjennomsnittsjustert, mens den bokførte verdi av solgte driftsmidler ble anslagsmessig justert opp i samme grad som gjennomsnitt for varige driftsmidler. Ut fra dette fant en inflasjonskorrigert tap eller gevinst. Det var nødvendig å behandle disse postene under ett.

Postene nedskrivning av finanskapital (A234) og nedskrivning av realaktiva (A236), er to poster som består av dels oppgjørsdisposisjoner og dels elementer som bør justeres. For å klarlegge denne fordeling var det nødvendig å gå til grunnmaterialet, dvs. de innsendte oppgaver. Den nødvendige justering av postene ble så foretatt anslagsmessig.

Til slutt beregnet en tap eller gevinst på pengeposter. En beregnet her tap eller gevinst på inngående beholdninger av fordringer og gjeld. Videre justerte en for de endringer som hadde skjedd i gjeldsposter og fordringsposter i løpet av året. Her regnet en for enkelhets skyld at disse postene hadde påløpt jevnt over året. Ved beregning av endringen i gjeldspostene justerte en for skatter til stat og kommune og årets utbytte til aksjonærene. En fant det likeledes naturlig å plassere denne posten før overskuddsberegningen i resultatregnskapet. Her kan imidlertid flere framgangsmåter være like naturlige.

Beregning av prisnivåjustert regnskap for alle foretakene i regnskapsstatistikken ble, som nevnt tidligere, vesentlig foretatt på grunnlag av de resultater en kom fram til for gruppen rene, identiske foretak. Unntak ble her gjort for varebeholdninger, for tap eller gevinst ved utrangering og salg, for nedskrivning av finanskapital, for nedskrivning på realaktiva utenom varige driftsmidler og for tap eller gevinst på pengeposter. Disse ble beregnet på samme måte som for de rene, identiske foretakene. De andre regnskapspostene ble ellers som en følge av datagrunnlaget, juster opp i samme grad som de ble justert opp under gruppen, rene, identiske foretak. En antar at utvalget på 234 rene, identiske foretak gir et noenlunde godt bilde av resultat og utvikling for alle RS-foretakene 1975. Da oppsplitting på bransjenivå som nevnt foretas på et noe tynt datagrunnlag for enkelte bransjer, er det grunn til å anta at oppblåsingen for enkelte bransjer gir noe usikre resultater. En mener likevel at denne framgangsmåten og det datamaterialet som er nyttet i denne analysen, godt viser hva prisnivåjustering av regnskapsstatistikken for 1975 fører til.

Tabell 4. Oversikt over hvilke poster som justeres/ikke justeres i analysen

	Justeres	Justeres ikke
Utgifter		
1. Beholdning ved begynnelsen av året av råvarer, innkjøpte halvfab., emballasje og hjelpestoffer	x	
2. Beholdning ved begynnelsen av året av ferdigvarer og varer i arbeid	x	
3. Innkjøp av varer og arbeidsytelser	x	
4. Lønninger	x	
5. Godtgjørelse til representantskapsmedlemmer, styremedlemmer og forretningsfører	x	
6. Arbeidsgiverandel av trygdepremier, arbeidsgiveravgift til folketrygd og andre pensjonsutgifter (inkl. avsetninger til pensjonsfond)	x	
7. Provisjonsutgifter	x	
8. Frakt og spedisjon vedrørende salget	x	
9. a. Reise- og diettutgifter, utgifter ved egne biler (båter), representasjon, kontorrekvisita, porto, telefon, aviser etc.	x	
b. Reklame- og annonseutgifter	x	
10. Husleie	x	
11. Underskudd ved drift av egen eiendom	x	
12. Patent- og lisensutgifter	x	
13. Gjeldsrenter, brutto	x	
14. a. Delkredereavsetning	x	
b. Nedskrevet på fordringer	x	
15. Nedskrevet på varekontrakter		x
16. Avskrevet på varige driftsmidler	x	
17. Tap ved salg av (erstatningsoppgjør for) varige driftsmidler	x	
18. Gaver og kontingenter	x	
19. Skatter til stat og kommune på formue og inntekt		x
20. Investeringsavgift	x	
21. Spesielle omsetnings- og produksjonsavgifter og andre avgifter til staten (konsesjons-, autorisasjons- m.v.)	x	
22. Forsikringspremier	x	
23. Andre utgifter/overføringer:		
231 Andre utgifter, varer og tjenester	x	
232 Andre utgifter, overføringer	x	
233 Agiotap	x	
234 Nedskrivning på finanskapital m.v.	x	x[1)]
235 Oppskrivning av aksjekapital		x

1) Se kapittel IV, side 27.

Tabell 4 (forts.). Oversikt over hvilke poster som justeres/ikke justeres i analysen

	Justeres	Justeres ikke
Ugifter (forts.)		
23. Andre utgifter/overføringer (forts.):		
236 Nedskrivning (avskrivning) på realaktiva utenom varige driftsmidler	x	x[1)]
237 Avsetning antesiperte utgifter	x	
238 Avsetning åpningsavskrivning		x
239 Regulering av fonds		x
26. Privatkonto, inkl. skatter		x
27. Årets utbytte til aksjonærene		x
28. Skattefrie fondsavsetninger (ikke pensjonsfond) og avsatt betinget skattefri salgsgevinst m.v.		x
29. Avsatt til andre fond (ikke pensjonsfond) og overført til neste år		x
30. Overført kapitalkonto		x
Inntekter		
31. Omsetning av varer og arbeidsytelser pr. kontant og på kreditt (fratrukket merverdiavgift, returer, rabatter o.l., men inkl. andre offentlige avgifter)	x	
32. Beholdning ved slutten av året av råvarer, innkjøpte halvfabrikata, emballasje og hjelpestoffer	x	
33. Beholdning ved slutten av året av ferdigvarer og varer i arbeid	x	
34. Aktiverte egne investeringsarbeider (ført på resultatregnskapet)	x	
35. Renteinntekter (brutto)	x	
36. Utbytte av aksjer og parter	x	
37. Inngått på tidligere nedskrevne fordringer .	x	
38. Gevinst ved salg av (erstatningsoppgjør for) varige driftsmidler	x	
39. Husleieinntekter/evt. overskudd ved drift av egen eiendom	x	
40. Tilbakeført forrige års nedskrivning på varekontrakter		x
41. Patent- og lisensinntekter	x	
42. Tilskudd fra staten og tollrefusjoner	x	
43. Andre inntekter/overføringer:		
431 Andre inntekter, varer og tjenester ...	x	
432 Andre inntekter, overføringer	x	
433 Agiofortjeneste	x	
434 Oppskrivning av finanskapital		x

1) Se kapittel IV, side 27.

Tabell 4 (forts.). Oversikt over hvilke poster som justeres/ikke justeres i analysen

	Justeres	Justeres ikke
Inntekter (forts.)		
43. Andre inntekter/overføringer (forts.):		
435 Nedskrivning av aksjekapital[1]		x
436 Oppskrivning av realkapital		x
437 Aktiverte utgifter	x	
438 Tilbakeført avsetning antesiperte utgifter	x	
439 Tilbakeførte skatter		x
461 Overført avsatt åpningsavskrivning ...		x
462 Regulering av fonds		x
463 Gjeldssanering		x
44. Overført fra skattefritt avsatte fond		x
45. a. Overført fra forrige år og fra fond ...		x
b. Overført fra kapitalkonto		x
Eiendeler		
1. Jordbruks- og skogeiendommer	x	
2. Gruver	x	
3. Tomter, andre grunnarealer og vannfall	x	
4. Bygninger	x	
5. Maskiner	x	
6. Transportmidler	x	
7. Egne anlegg under utførelse	x	
8. Andre varige driftsmidler	x	
9. Beholdning av varer	x	
10. Varekontrakter (jfr. post 48)		x
11. Patenter og liknende rettigheter	x	
12. Pantobligasjoner og andre gjeldsbrev		x
13. Ihendehaverobligasjoner		x
14. Aksjer og parter		x
15. Kundefordringer (inkl. veksler) og forskudd til leverandører		x
16. Andre fordringer		x
17. Bankinnskudd, på tid		x
18. Bankinnskudd, på anfordring		x
19. Innestående på postgiro		x
20. Kassebeholdning		x
21. Aktiverte omkostninger	x	
22. Opptjente, ikke forfalne renter		x

1) Se kapittel IV, side 27.

Tabell 4 (forts.). Oversikt over hvilke poster som justeres/ikke justeres i analysen

	Justeres	Justeres ikke
Eiendeler (forts.)		
23. Annen formue:		
231 Boligeiendommer	x	
233 Fordringer på konsernselskaper		x
29. Underbalanse		x
Gjeld og egenkapital		
30. Egenkapital (kapitalkonto)[1]		
31. Aksjekapital	x	
32. Skattefritt avsatte fond og avsatt betinget skattefri salgsgevinst		x
33. a. Reservefond, disposisjonsfond og andre frie fond (ikke pensjonsfond) og overført til neste år[1]		
b. Andre avsetninger (delkredere, prisfallsrisiko, åpningsavskrivning osv.)	x	x[2]
34. Påløpne, ikke iliknede skatter		x
35. Utbytte for siste år		x
36. Tantiémer og styrehonorarer for siste år		x
37. Påløpne, ikke forfalne lønninger og feriepenger		x
38. Påløpne, ikke forfalne gjeldsrenter		x
39. Avsatt siste år til pensjonsformål		x
40. Andre påløpne, ikke forfalne utgifter		x
41. Pantegjeld		x
42. Gjeldsbrev, egenveksler og aksepter unntatt for varegjeld		x
43. Kassakreditt, byggelån		x
44. Varegjeld (inkl. aksepter) og forskudd fra kunder		x
45. Iliknede, ikke betalte skatter		x
46. a. Skyldig arbeidsgiveravgift		x
b. Skyldig merverdiavgift, investeringsavgift og andre avgifter til staten		x
47. Skyldig skatte- og trygdetrekk		x
48. Forpliktelser vedrørende varekontrakter		x
49. Ihendehaverobligasjonslån		x
50. Annen gjeld:		
501 Stille kapital og ansvarlig lånekapital		x
502 Annen gjeld		x
503 Gjeld til konsernselskaper		x
504 Skyldige, forfalne premier og tilskudd til egne pensjonskasser, pensjonsfond		x

1) Egenkapitalen (postene 30 og 33 a) blir residualt bestemt av prisnivåjusteringene på eiendeler og gjeld. 2) Se kapittel IV, side 27.

V. ANALYSE AV PRISNIVÅJUSTERINGENES VIRKNINGER PÅ FORETAKENES REGNSKAPER

1. Generelt om resultatene

Resultatene av prisnivåjusteringene viser som ventet ganske betydelige utslag. I grove trekk kan en si at et inflasjonskorrigert resultatregnskap inneholder tre betydelige endringer, nemlig for varebeholdninger, for avskrivninger, og for den nye posten tap eller gevinst på pengeposter. De andre justeringene i resultatregnskapet vil ha mindre betydning for resultatet. For alle foretakene som var med i regnskapsstatistikken 1975 har justering av varebeholdningene redusert overskuddet med 1 631 mill. kr, mens justering av avskrivningsbeløpet har resultert i en reduksjon på 1 146 mill. kr. På den annen side var det totalt en gevinst på pengeposter som beløp seg til 2 261 mill. kr. Dette førte til at regnskapsstatistikkens foretak fikk et inflasjonskorrigert overskudd før skatt på 625 mill. kr mot et bokført overskudd på 1 182 mill. kr. Skatter av årets inntekt utgjorde 544 mill. kr, slik at justert nettooverskudd ble 81 mill. kr i motsetning til det ujusterte nettooverskudd på 638 mill. kr. Skattene som i "historisk kost"-regnskapet gjennomsnittlig utgjorde 46 prosent av overskuddet, tok i det prisnivåjusterte regnskap hele 87 prosent av det justerte resultatet. De ujusterte tallene viser at 48 prosent av nettooverskuddet deles ut som utbytte, mens de prisnivåjusterte tallene viser at mer enn hele nettooverskuddet ble delt ut som utbytte. Utdelt utbytte for 1975 utgjorde 308 mill. kr, mens det prisnivåjusterte nettoresultat var på 81 mill. kr. Dette utbytte er likevel ikke mer enn 4,2 prosent av den prisnivåjusterte aksjekapital pr. 31/12. Utdelt utbytte i prosent av bokført aksjekapital er 6,3 prosent.

I balansen resulterte inflasjonsjusteringene i at verdien av de varige driftsmidler pr. 31/12-1975 for regnskapsstatistikkens foretak økte med 7 376 mill. kr eller med hele 41 prosent, mens egenkapitalen pr. 31/12 økte fra 10 953 mill. kr til 18 729 mill. kr, eller 71 prosent. Det prisnivåjusterte regnskap viser således at egenkapitalen i "historisk kost"-regnskapet er betydelig undervurdert. Den samlede kapital i foretakene er 13 prosent høyere i det prisnivåjusterte regnskap enn i det ujusterte.

Disse forhold påvirker naturligvis sterkt den omdiskuterte egenkapitalandelen. Egenkapitalandelen for alle foretakene økte fra 18 prosent til 27 prosent som en følge av prisnivåjusteringene. Mens egenkapitalrentabiliteten ble beregnet til 0,4 prosent mot 6,1 prosent før prisnivåjusteringen.

En antar at det vil være de til nå refererte totaltall som gir det mest tilfredsstillende helhetsbilde for prisnivåjustert regnskapsstatistikk, jfr. kommentarer i kapittel 4 om betydningen av aggregeringsnivået ved beregning av aldersfordelinger. Dette forhold at tilfeldige, ikke-systematiske

Tabell 5 som gir en grov sammenstilling av resultatregnskapet før og etter prisnivåjusteringene, illustrerer hvordan endringene i resultatene har framkommet.

Tabell 5. Resultatregnskap 1975 for regnskapsstatistikkens foretak, totaltall

		Ujustert	Prisnivåjustert
		Mill. kr	Mill. kr
1.	Driftsinntekter	74 849,0	76 678,4
2.	Driftsutgifter	73 924,7	78 517,3
3.	Driftsresultat	924,3	-1 838,9
4.	Finansielle inntekter	833,2	866,5
5.	Finansielle utgifter	2 118,1	2 202,8
6.	Andre inntekter	3 236,3	3 275,8
7.	Andre utgifter	1 693,3	1 736,2
8.	Tap/gevinst på pengeposter	-	2 260,9
9.	Overskudd før skatter	1 182,4	625,3
10.	Skatter til stat og kommune	544,3	544,3
11.	Netto overskudd	638,1	81,0
12.	Overføringer og tilbakeføringer	1 217,4	1 194,8
13.	Til disposisjon	1 855,5	1 275,8

avvik jevner seg ut ved aggregering, er imidlertid også av betydning på andre punkter i analysen, f.eks. ved investeringene 1946-1965 for bygninger, ved beregning av lagringstider, ved oppjustering av aksjekapital før 1968 osv. Fordi (1) utvalget av rene, identiske foretak er skjevt og (2) at forhold som gjelder industri og bergverksdrift under ett er overført til også å gjelde hver enkelt bransje og størrelsesgruppe (jfr. bygningsinvesteringer 1946-1965 og prisnivåjustering av aksjekapital før 1968), vil en eventuell summering av bransje- og størrelsesgruppetall til totaltall gi mindre gode resultater enn de direkte beregnede totaltall som er gjengitt foran.

Gevinst/tap på pengeposter

I det følgende er det sett nærmere på hvordan gevinst, eventuelt tap, på pengeposter fordeler seg på bransjer og størrelsesgrupper for de foretak som er med i regnskapsstatistikken 1975, se tabellene 6 og 7. Det viste seg her at alle bransjene hadde gevinst på pengeposter. Dette har sin årsak i

Tabell 6. Gevinst på pengeposter i forhold til bruttogjeld (gevinstprosent) pr. 31/12-1975 i de enkelte bransjer

Bransje	Gevinst på pengeposter	Gevinstprosent	I prosent av total gevinstprosent
	Mill. kr	Pst.	Pst.
Bergverksdrift	51,5	4,3	95,6
Produksjon av næringsmidler	219,3	5,0	111,1
Produksjon av drikkevarer og tobakksvarer	44,0	4,6	102,2
Produksjon av tekstilvarer	35,7	5,1	113,3
Produksjon av klær, skotøy, lær og lær- og skinnvarer	24,1	5,3	117,8
Produksjon av trevarer, unntatt møbler og innredninger	88,3	4,9	108,9
Produksjon av møbler og innredninger av tre	32,8	5,8	128,9
Treforedling	142,5	4,1	91,1
Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	34,2	3,2	71,1
Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	240,3	3,0	66,7
Produksjon av mineralske produkter	63,8	4,5	100,0
Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer	96,8	3,0	66,7
Produksjon av ikke-jernholdige metaller	146,1	4,9	108,9
Produksjon av metallvarer	64,9	5,2	115,6
Produksjon av maskiner	188,1	5,6	124,4
Produksjon av elektriske apparater og materiell	106,1	4,4	97,8
Produksjon av transportmidler	667,4	5,4	120,0
Produksjon av tekniske og vitenskapelige instrumenter, fotoartikler, optiske artikler og industriproduksjon ellers	14,9	6,4	142,2
Total	2 260,9	4,5	100,0

at alle bransjene har mer gjeld enn fordringer. Gjeldsgraden varierer imidlertid en del fra bransje til bransje. Gevinstprosenten som er lik forholdet mellom gevinst på pengeposter og bruttogjeld angir indirekte i hvilken grad en bransje har stor nettogjeld i forhold til total gjeld. Høy nettogjeld gir høy gevinst. Tabell 6 viser disse bransjevise variasjoner i gevinstprosenten, som altså er forårsaket av forskjeller i gjeldsgraden bransjene imellom.

Tabell 7. Gevinst på pengeposter i forhold til bruttogjeld (gevinstprosent) pr. 31/12-1975 i de enkelte størrelsesgrupper

Størrelses-gruppe	Gevinst på penge-poster	Gevinst-prosent	I prosent av total gevinst-prosent
	Mill. kr	Pst.	Pst.
- 100	265,8	5,5	122,2
100 - 199	262,2	5,0	111,1
200 - 499	628,2	5,1	113,3
500 -	1 104,7	4,0	88,9
Total	2 260,9	4,5	100,0

Produksjon av møbler og innredninger av tre, produksjon av maskiner og produksjon av tekniske og vitenskapelige instrumenter, fotoartikler og optiske artikler og industriproduksjon ellers har spesielt høy gjeld i forhold til fordringer. For disse bransjene er gevinstprosenten hele 29 prosent, 24 prosent og 42 prosent høyere enn tallet for industri og bergverksdrift under ett. Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter og produksjon av jern, stål og ferrolegeringer har en gevinstprosent som er 33 prosent lavere enn for totalen. Disse bransjene har således en spesielt lav gjeldsgrad. Som ventet er variasjonene mellom størrelsesgruppene mindre enn mellom bransjene, se tabell 7. Det er likevel tydelig at de minste foretakene, dvs. med mindre enn 100 sysselsatte, har en høyere gevinstprosent enn de andre størrelsesgruppene, spesielt foretaksgruppen med mer enn 500 sysselsatte. Gevinstprosenten for de minste foretakene er 20 prosent høyere enn total gevinstprosent mot 10 prosent lavere for de største foretakene.

Varebeholdninger

Prisnivåjustering av varebeholdningene vil variere noe i betydning fra bransje til bransje avhengig av i hvilken grad bransjen har spesielt store inngående varebeholdninger.

Avskrivninger

Tabellene 8 og 9 viser at prisnivåjusteringenes virkning på avskrivningsbeløpene er forskjellig fra bransje til bransje og mellom størrelsesgruppene. Årsaken til dette ligger i investeringsvariasjoner over tiden

Tabell 8. Justeringsgrad for avskrivninger i de enkelte bransjer

Bransje	Justeringsgrad for avskrivninger	Justeringsgrad i prosent av total justeringsgrad
	Pst.	Pst.
Bergverksdrift	68,5	136,2
Produksjon av næringsmidler	70,6	140,4
Produksjon av drikkevarer og tobakksvarer	70,4	140,0
Produksjon av tekstilvarer	60,1	119,5
Produksjon av klær, skotøy, lær og lær- og skinnvarer	55,5	110,3
Produksjon av trevarer, unntatt møbler og innredninger	42,9	85,3
Produksjon av møbler og innredninger av tre	52,6	104,6
Treforedling	45,8	91,1
Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	43,2	85,9
Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	55,5	110,3
Produksjon av mineralske produkter	51,8	103,0
Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer	51,8	103,0
Produksjon av ikke-jernholdige metaller	59,7	118,7
Produksjon av metallvarer	63,3	125,8
Produksjon av maskiner	41,6	82,7
Produksjon av elektriske apparater og materiell	52,7	104,8
Produksjon av transportmidler	43,9	87,3
Produksjon av tekniske og vitenskapelige instrumenter, fotoartikler, optiske artikler og industriproduksjon ellers	74,5	148,1
Total	50,3	100,0

innen de forskjellige bransjer og størrelsesgrupper. En høy justeringsgrad[1)] viser at forholdsvis mye av avskrivningsgrunnlaget er av eldre dato.

1) Justeringsgraden er definert som forholdet mellom prisnivåjusterte ordinære avskrivninger og ujusterte ordinære avskrivninger. En justeringsgrad på f.eks. 50 prosent vil si at de ordinære avskrivninger justeres opp med 50 prosent.

Spesielt for bergverksdrift, produksjon av næringsmidler og produksjon av drikkevarer er justeringsgraden høy, med 36 prosent, 40 prosent og 40 prosent over total justeringsgrad. Lav justeringsgrad er det for produksjon av trevarer unntatt møbler, grafisk produksjon og forlagsvirksomhet og produksjon av maskiner, alle omkring 15 prosent lavere enn total justeringsgrad. Justeringsgraden innen de forskjellige størrelsesgrupper er som ventet atskillig mer stabil. For gruppen under 100 sysselsatte er justeringsgraden lavest med 4 prosent under totalverdien, mens for gruppen 100-199 sysselsatte er justeringsgraden høyest, 16 prosent over totalverdien.

Tabell 9. Justeringsgrad for avskrivninger i de enkelte størrelsesgrupper

Størrelsesgruppe	Justeringsgrad for avskrivninger	Justeringsgrad i prosent av total justeringsgrad
	Pst.	Pst.
- 100	48,4	96,2
100 - 199	58,1	115,5
200 - 499	56,1	111,5
500 -	50,2	99,8
Total	50,3	100,0

Varige driftsmidler

Av tabell 10 ser en at også justeringsgraden for varige driftsmidler varierer en del. Justeringsgraden varierer fra 35 prosent lavere enn total justeringsgrad for grafisk produksjon og forlagsvirksomhet til 55 prosent høyere enn totalen for produksjon av drikkevarer og tobakksvarer. Disse forskjeller skyldes enten variasjoner i investeringsutviklingen eller forskjeller mellom bransjene i sammensetningen av levetid for de ulike varige driftsmidler. Som illustrasjon på det siste av disse forhold kan det nevnes at justeringsgraden for bygninger ble beregnet til å være 59 prosent, mens justeringsgraden for maskiner, inventar etc. ble beregnet til 30 prosent.

En bransje hvor en stor del av de varige driftsmidlene er faste anlegg (lang levetid) vil derfor få en høy justeringsgrad. Dette forhold vil forsterkes hvis investeringene i disse anlegg ble foretatt for flere år siden. Det motsatte vil en finne i de typiske vekstnæringene, hvor altså en stor del av balanseverdiene skyldes investeringer de seinere år. I samme retning trekker da også investeringer med kort levetid.

Tabell 10. Justeringsgrad for varige driftsmidler pr. 31/12-1975 i de enkelte bransjer

Bransje	Justeringsgrad for varige driftsmidler	Justeringsgrad i prosent av total justeringsgrad
	Pst.	Pst.
Bergverksdrift	54,1	131,3
Produksjon av næringsmidler	55,0	133,5
Produksjon av drikkevarer og tobakksvarer	63,8	154,9
Produksjon av tekstilvarer	54,1	131,3
Produksjon av klær, skotøy, lær og lær- og skinnvarer	42,6	103,4
Produksjon av trevarer, unntatt møbler og innredninger	35,4	85,9
Produksjon av møbler og innredninger av tre	43,2	104,9
Treforedling	36,2	87,9
Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	26,9	65,3
Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	34,5	83,7
Produksjon av mineralske produkter	32,5	78,9
Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer	37,7	91,5
Produksjon av ikke-jernholdige metaller	55,3	134,2
Produksjon av metallvarer	53,9	130,8
Produksjon av maskiner	43,2	104,9
Produksjon av elektriske apparater og materiell	44,6	108,3
Produksjon av transportmidler	39,0	94,7
Produksjon av tekniske og vitenskapelige instrumenter, fotoartikler, optiske artikler og industriproduksjon ellers	62,1	150,7
Total	41,2	100,0

Av tabell 11 ser en at for størrelsesgruppen med mindre enn 100 sysselsatte er justeringsgraden nær 60 prosent lavere enn total justeringsgrad. Dette kan skyldes reelle forhold innen gruppen, men en kan heller ikke se bort fra at denne størrelsesgruppen som er representert med få foretak har fått et skjevt sammensatt utvalg. Størrelsesgruppen med mindre enn 100 ansatte innen gruppen rene, identiske foretak dekker som nevnt tidligere bare 3,7 prosent av totalt antall foretak i denne gruppen, mot henholdsvis 28 prosent, 45 prosent og 36 prosent dekning for de andre størrelsesgruppene.

Tabell 11. Justeringsgrad for varige driftsmidler pr. 31/12-1975 i de enkelte størrelsesgrupper

Størrelsesgruppe	Justeringsgrad for varige driftsmidler	Justeringsgrad i prosent av gjennomsnitt
	Pst.	Pst.
- 100	18,1	43,9
100 - 199	48,3	117,2
200 - 499	43,5	105,6
500 -	39,1	94,9
Total	41,2	100,0

Egenkapitalen

Økningen i egenkapitalen vil i det vesentlige være avhengig av i hvilken grad prisnivåjusteringene har virket inn på varige driftsmidler og aksjekapitalen. Egenkapitalen i det prisnivåjusterte regnskap blir som tidligere nevnt residualt bestemt av justeringer på eiendeler og gjeld. Den prosentvise økningen i egenkapitalen vil i tillegg være avhengig av størrelsen på egenkapitalen i forhold til foretakets totale kapital i utgangspunktet (dvs. i "historisk kost"-regnskapet). Dette forhold blir kommentert nærmere under avsnittet om soliditet. Tabell 12 viser at produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter og produksjon av elektriske apparater og materiell fikk en spesielt lav oppjustering av egenkapitalen, 12 prosent og 18 prosent lavere enn total oppjustering, mens produksjon av transportmidler og produksjon av tekniske og vitenskapelig instrumenter, fotoartikler, optiske artikler og industriproduksjon ellers viser de høyeste tall for oppjustering med henholdsvis 52 prosent og 47 prosent mer enn justeringsgraden for egenkapitalen på totalnivå.

Tabell 12. Justeringsgrad for egenkapital pr. 31/12-1975 i de enkelte bransjer

Bransje	Justeringsgrad for egenkapital	Justeringsgrad i prosent av total justeringsgrad
	Pst.	Pst.
Bergverksdrift	190,2	111,2
Produksjon av næringsmidler	216,0	126,3
Produksjon av drikkevarer og tobakksvarer	225,1	131,6
Produksjon av tekstilvarer	190,1	111,2
Produksjon av klær, skotøy, lær og lær- og skinnvarer	183,5	107,3
Produksjon av trevarer, unntatt møbler og innredninger	193,4	113,1
Produksjon av møbler og innredninger av tre	337,9	197,6
Treforedling	175,8	102,8
Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	163,1	95,4
Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	150,0	87,7
Produksjon av mineralske produkter	163,8	95,8
Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer	138,8	81,2
Produksjon av ikke-jernholdige metaller	190,6	111,5
Produksjon av metallvarer	200,7	117,4
Produksjon av maskiner	227,4	133,0
Produksjon av elektriske apparater og materiell	140,3	82,0
Produksjon av transportmidler	259,5	151,8
Produksjon av tekniske og vitenskapelige instrumenter, fotoartikler, optiske artikler og industriproduksjon ellers	251,8	147,3
Total	171,0	100,0

På størrelsesnivå, tabell 13, ser en at de to mellomstore gruppene har fått en justeringsgrad som ligger 15-20 prosent over gjennomsnittet, mens den minste og den største størrelsesgruppen ligger fra 5 til 10 prosent under justeringsgraden for totalen.

Tabell 13. Justeringsgrad for egenkapital pr. 31/12-1975 i de enkelte størrelsesgrupper

Størrelsesgruppe	Justeringsgrad for egenkapitalen	Justeringsgrad i prosent av total justeringsgrad
	Pst.	Pst.
- 100	162,0	94,7
100 - 199	196,5	114,9
200 - 499	204,8	119,8
500 -	155,5	90,9
Total	171,0	100,0

2. Rentabilitet

For at virkningene av prisnivåjusteringene tydeligere skulle komme fram, valgte en å beregne en rekke "nøkkeltall"[1] på grunnlag av regnskapstall før og etter prisnivåjusteringene.

En av de viktigste oppgavene ved regnskapsføringen er å måle avkastningen - overskuddet eller underskuddet - i en periode. Det er derfor av spesiell interesse å se hvordan inflasjonskorrigeringen påvirker foretaksresultatene. Nå er imidlertid avkastningen et absolutt tall som isolert sett kan være vanskelig å vurdere. For lettere å kunne bedømme avkastningen settes den i forhold til for eksempel den kapital som er lagt med i foretaket. Vi skiller mellom egenkapitalrentabilitet og totalrentabilitet[2]. Totalrentabiliteten måler den relative avkastning av anvendt kapital, mens egenkapitalrentabiliteten måler nettooverskudd i relasjon til egenkapitalen[3].

Tabell 14. Egenkapitalrentabilitet på totalnivå

	Ujustert	Prisnivåjustert
	Pst.	Pst.
Alle regnskapsstatistikk-foretak	6,1	0,4

1) Definisjon av de forskjellige nøkkeltall i vedlegg 3. 2) Se definisjon i vedlegg 3. 3) Se Regnskapsanalyse. Industri og engroshandel. SA 12. [7]

Tabell 14 viser at egenkapitalrentabiliteten er blitt betydelig redusert. Årsaken til dette er at prisnivåjusteringene her har virket fra to kanter, nemlig ved at avkastningen (nettooverskuddet) er blitt redusert, og ved at egenkapitalen er blitt økt betydelig. På totalnivå er egenkapitalrentabiliteten for regnskapsstatistikkens foretak redusert fra 6,1 prosent til 0,4 prosent. Egenkapitalavkastningen for 1975 er således redusert til nær null i det inflasjonskorrigerte regnskapet.

Beregningene på størrelsesnivå resulterte i lavere egenkapitalavkastning for alle grupper. Spesielt fikk gruppen med 100-199 ansatte og gruppen over 500 ansatte en kraftig nedgang, fra 9,2 prosent til 0,7 prosent og fra 6,1 prosent til null. De to andre størrelsesgrupper viser en noe svakere nedgang.

De største variasjonene i egenkapitalrentabilitet fant en imidlertid på bransjenivå. Hele 11 bransjer viser negativ egenkapitalrentabilitet etter justeringene mot 6 bransjer før. Spesielt fikk produksjon av metallvarer, produksjon av elektriske apparater og materiell og produksjon av transportmidler store endringer i rentabiliteten, med nedgang på 17,1 prosentpoeng, 15,2 prosentpoeng og 11,8 prosentpoeng. Produksjon av møbler og innredninger av tre, produksjon av ikke-jernholdige metaller og produksjon av tekniske og vitenskapelige instrumenter, fotoartikler, optiske artikler og industriproduksjon ellers var de eneste bransjer som bedret egenkapitalrentabiliteten, dvs. de fikk en lavere tallverdi på den negative rentabilitet etter prisnivåjusteringen enn før. For produksjon av møbler og innredninger av tre ble også nettounderskuddet mindre. Resultatet for de to andre bransjene hadde sin årsak i at egenkapitalen økte kraftigere enn underskuddet. Det var således bare en bransje som fikk et gunstigere nettoresultat som en følge av prisnivåjusteringene.

Tabell 15. Egenkapitalrentabilitet i de enkelte størrelsesgrupper

Størrelsesgruppe	Ujustert	Prisnivå-justert
	Pst.	Pst.
- 100	3,3	0,0
100 - 199	9,2	0,7
200 - 499	5,5	1,3
500 -	6,1	0,0
Total	6,1	0,4

Tabell 16. Egenkapitalrentabilitet i de enkelte bransjer

Bransje	Ujustert	Prisnivå-justert
	Pst.	Pst.
Bergverksdrift	-10,2	-11,6
Produksjon av næringsmidler	2,7	-4,1
Produksjon av drikkevarer og tobakksvarer	14,3	3,7
Produksjon av tekstilvarer	-6,6	-10,8
Produksjon av klær, skotøy, lær og lær- og skinnvarer	-5,3	-8,4
Produksjon av trevarer, unntatt møbler og innredninger	1,6	-0,1
Produksjon av møbler og innredninger av tre	-9,7	-2,9
Treforedling	0,7	-2,5
Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	20,5	9,4
Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	8,5	2,6
Produksjon av mineralske produkter	6,7	1,6
Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer	12,8	3,8
Produksjon av ikke-jernholdige metaller	-9,2	-8,4
Produksjon av metallvarer	15,1	-2,0
Produksjon av maskiner	7,2	1,5
Produksjon av elektriske apparater og materiell	22,9	7,7
Produksjon av transportmidler	10,1	-1,7
Produksjon av tekniske og vitenskapelige instrumenter, fotoartikler, optiske artikler og industriproduksjon ellers	-9,5	-8,7
Total	6,1	0,4

Figur 1 viser avkastningen av egenkapital og totalkapital. Avkastningen på totalkapitalen etter skatt består av egenkapitalavkastning (nettooverskudd) pluss fremmedkapitalavkastning (gjeldsrenter).

Figur 1. Absolutt og relativ avkastning av egenkapital og totalkapitel

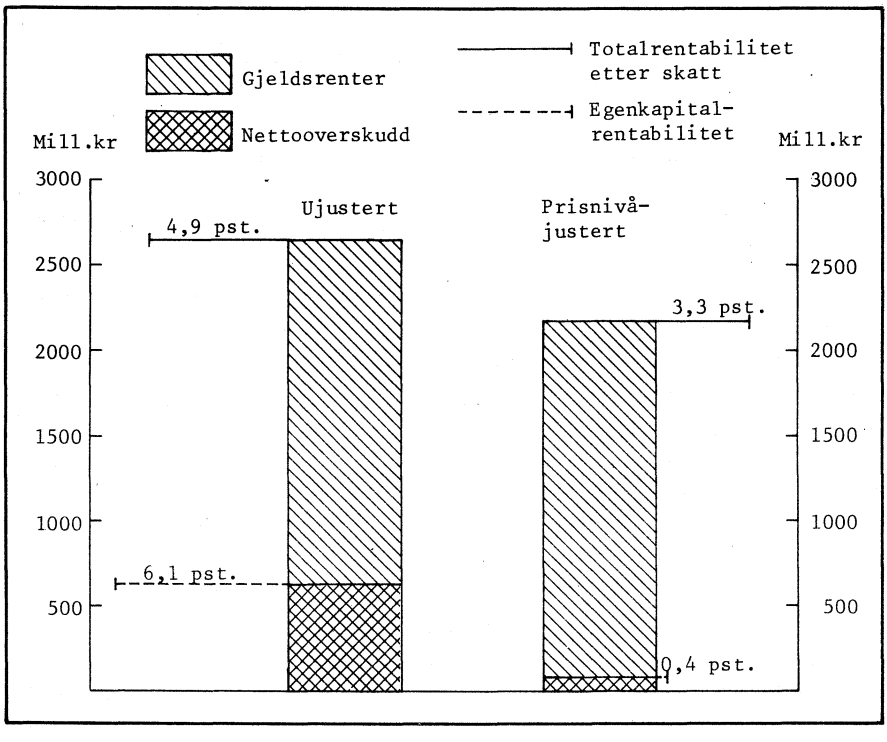

Av figuren ser en at den drastiske nedgang i egenkapitalrentabiliteten ikke er blitt fulgt av en like drastisk nedgang i totalavkastningen. Her er nedgangen bare på 33 prosent, mens egenkapitalavkastningen har sunket med 93 prosent.

Figur 2 gir oss en noe bredere sammenstilling av de ulike rentabilitetstallene.

Figur 2. Egenkapitalrentabilitet og totalrentabilitet før og etter skatt

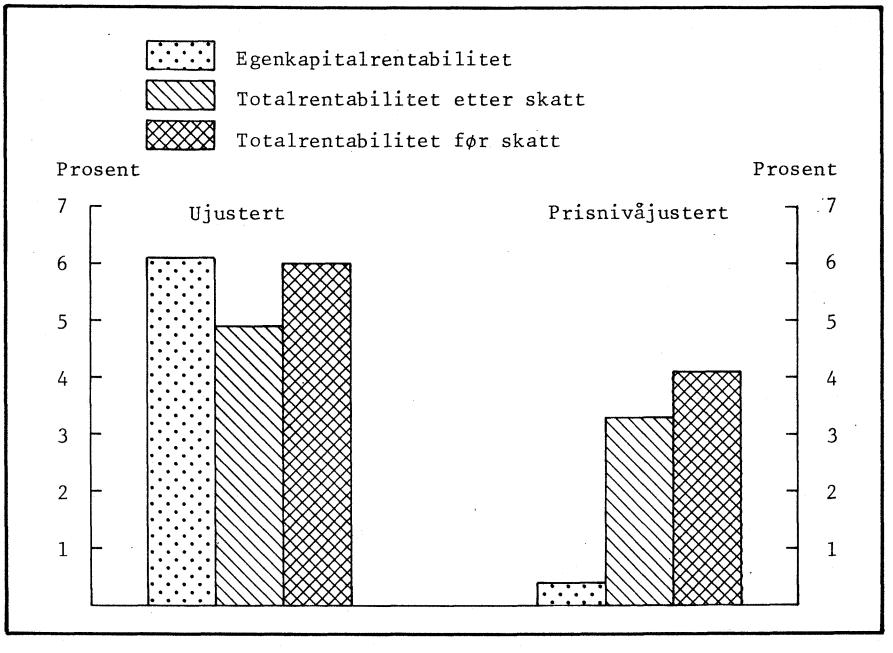

Årsaken til at totalrentabilitetene i langt svakere grad blir påvirket av prisnivåjusteringene er at renter av fremmedkapitalen utgjør et stort, stabiliserende element i disse forholdstall. Gjeldsrentene ble som tidligere nevnt justert for prisutviklingen fra midten av 1975 og fram til slutten av året. Denne økningen i gjeldsrentene vil til en viss grad motvirke nedgangen i overskuddet.

Totalrentabilitet før skatt kan omformes til et produkt av to selvstendige elementer, nemlig resultatgrad (overskuddsgrad) og kapitalens omløpshastighet. Resultatgraden som er lik forholdet mellom overskudd og omsetning uttrykker hvor stor del av omsetningen som blir igjen til kapitaleierne (egenkapital og fremmedkapital). Kapitalens omløpshastighet angir hvor mange

ganger totalt investert kapital blir omsatt pr. år. Rentabiliteten vil synke med overskuddsgraden, og likeledes betyr lavere omløpshastighet at kapitalen blir utnyttet dårligere, hvilket også medfører en lavere rentabilitet.

Tabell 17. Resultatgrad og omløpshastighet i de enkelte størrelsesgrupper

Størrelsesgruppe	Resultatgrad		Omløpshastighet	
	Ujustert	Prisnivå-justert	Ujustert	Prisnivå-justert
	Pst.	Pst.	Ganger pr. år	Ganger pr. år
- 100	3,0	2,8	1,76	1,48
100 - 199	3,9	3,1	1,71	1,39
200 - 499	4,6	4,2	1,21	1,03
500 -	5,0	3,8	1,22	1,03
Total	4,5	3,7	1,33	1,11

Av tabell 17 ser en at både resultatgrad og omløpshastighet ble redusert som følge av prisnivåjusteringene. I resultatgraden har både nedgangen i overskuddet og økningen i omsetningen ført til et lavere tall for resultatgraden, mens nedgangen i omløpshastigheten viser at økningen i totalkapitalen ble vesentlig større enn økningen i omsetningen som følge av prisnivåjusteringene. Størrelsesgruppene med 100 til 199 og over 500 ansatte fikk sterkest reduksjon i resultatgraden, med 21 prosent og 24 prosent, mens de to andre størrelsesgruppene fikk reduksjoner på under 10 prosent. Endringene i omløpshastigheten var langt jevnere fordelt. Nedgangen svinger her mellom 19 prosent for størrelsesgruppen 100 til 199 ansatte og 15 prosent for gruppen 200 til 499 ansatte. Årsaken til at variasjonene mellom størrelsesgruppene er større for resultatgraden enn for omløpshastigheten, er at det ble svært store prosentvise endringer i overskudd og underskudd med større variasjoner mellom størrelsesgruppene her, enn det endringene i totalkapitalen viser. Det prisnivåjusterte regnskap tyder således på at kapitalen blir dårligere utnyttet enn det de bokførte tallene gir uttrykk for.

Dette forholdet kommer også klart fram når en tar for seg investert kapital i forhold til antall sysselsatte.

Tabell 18. Kapital pr. sysselsatt pr. 31/12-1975

	Ujustert	Prisnivå-justert
	1 000 kr	1 000 kr
Regnskapsstatistikkens foretak	220	248

De prisnivåjusterte tallene viser 10-12 prosent mer kapital pr. ansatt enn "historisk kost"-regnskapet.

3. Soliditet

I tabellene 1 til 4 i tabellvedlegget[1] er balansen gruppert etter postenes grad av likviditet. For analyseformål vil imidlertid en noe grovere gruppering være mer hensiktsmessig. Følgende oppstilling viser totaltall pr. 31/12-1975.

Aktiva	Ujustert Mill. kr		Prisnivåjustert Mill. kr	
Betalingsmidler	1 648,5		1 648,5	
+ Kortsiktige fordringer	18 196,8		18 196,8	
= Mest likvide omløpsmidler	19 845,3		19 845,3	
+ Andre omløpsmidler	18 617,6		18 791,3	
= Omløpsmidler		38 463,0		38 636,6
Pengeplasseringer	4 906,1		4 906,1	
+ Varige driftsmidler	17 903,6		25 279,1	
+ Andre aktiva	886,0		1 261,1	
= Anleggsmidler		23 695,7		31 446,3
Totalkapital		62 158,6		70 082,9
Passiva				
Kortsiktig gjeld		24 163,6		24 312,0
+ Langsiktig gjeld		27 042,0		27 042,0
+ Egenkapital (inkl. bet. skattefrie avsetninger)		10 953,0		18 728,8
= Totalkapital		62 158,6		70 082,9

Vi skal ikke gå nærmere inn på de klassifiseringsproblemer som kan oppstå ved en så grov gruppering, men bare vise til SA 12[2] hvor disse forhold er nærmere behandlet.

1) Se forord. 2) Se Regnskapsanalyse [7].

Ut fra grupperingen foran viser tabellene 19 og 20 hvordan fordelingen av anvendt og anskaffet kapital har endret seg som en følge av prisnivåjusteringene.

Tabell 19. Fordeling av anvendt kapital i prosent av totalkapitalen

Aktiva		Ujustert	Prisnivå-justert
		Pst.	Pst.
	Mest likvide omløpsmidler	31.9	28,3
Omløpsmidler	+ Andre omløpsmidler	30,0	26,8
	= Omløpsmidler totalt	61,9	55,1
Langsiktige investeringer	Varige driftsmidler	28,8	36,1
	Andre langsiktige investeringer .	9,3	8,8
Totalt aktiva		100,0	100,0

Ifølge tabell 19 sank omløpsmidlenes andel av totalkapitalen fra 62 prosent til 55 prosent, mens varige driftsmidler økte sin andel fra 29 prosent til 36 prosent. Tabell 20 viser den kraftige økning i egenkapitalens andel av totale passiva, fra 18 prosent til 27 prosent.

Tabell 20. Fordeling av anskaffet kapital i prosent av totalkapitalen

Passiva		Ujustert	Prisnivå-justert
		Pst.	Pst.
Gjeld	Kortsiktig gjeld	38,9	34,7
	Langsiktig gjeld	43,5	38,6
Egen-kapital	Egenkapital	17,6	26,7
Totalt passiva		100,0	100,0

I det prisnivåjusterte regnskap er således en forholdsvis større del av midlene bundet i langsiktige investeringer. Til gjengjeld er en tilsvarende større del av kapitalen skaffet tilveie som egenkapital.

Det vil være interessant å se hvordan den omdiskuterte egenkapitalandel er blitt endret.

Tabell 21. Egenkapitalandel[1] i de enkelte størrelsesgrupper

Størrelsesgruppe	Ujustert	Prisnivå-justert	Endring
	Pst.	Pst.	Pst.
- 100	10,5	15,9	51,4
100 - 199	16,3	27,6	69,3
200 - 499	11,3	20,7	83,2
500 -	21,5	29,8	38,6
Total	17,6	26,7	51,7

1) Se definisjon i vedlegg 1.

Her viser størrelsesgruppen fra 200 til 499 ansatte den største økning i egenkapitalandelen, med 83 prosent. Lavest økning hadde den største sysselsettingsgruppen med 39 prosent. Totalt økte egenkapitalandelen altså fra 18 prosent til 27 prosent. Fra et soliditetssynspunkt er dette en meget gunstig endring. Det ser således ut til at foretakenes virkelige evne til å bære tap er vesentlig større enn det "historisk kost"-regnskapet gir uttrykk for. Imidlertid skal en her være klar over at foretakets soliditet også henger sammen med forhold som foretakets risikograd, finansiering, likviditet og selskapsform.

Det vil i denne sammenheng være interessant å se hvilke bransjemessige variasjoner en har funnet for endringene i egenkapitalandelen. Svakest økning i egenkapitalandelen viser produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter, produksjon av jern, stål og ferrolegeringer og produksjon av elektriske apparater og materiell med 32 prosent, 22 prosent og 28 prosent. Disse tre bransjene hadde alle en meget høy egenkapitalandel før prisnivåjusteringen. Størst endring i egenkapitalandel viser produksjon av møbler og innredninger av tre, produksjon av transportmidler og produksjon av maskiner med 192 prosent, 148 prosent og 104 prosent. Av tabellen ser en at disse bransjene fra før hadde de laveste egenkapitalandeler. Det forhold at de enkelte bransjer fikk så forskjellige endringsprosenter for egenkapitalandelene, har i stor grad sin årsak i det utgangspunkt den enkelte bransje hadde i "historisk kost"-regnskapet. En bransje med lav bokført egenkapital i forhold til foretakets størrelse, vil få en forholdsvis større prosentvis økning i egenkapitalen ved prisnivåjusteringen, enn en bransje med høy egenkapitalandel. Årsaken til dette er at foretak som har lav egenkapitalandel, i

Tabell 22. Egenkapitalandel i de enkelte bransjer

Bransje	Ujustert	Prisnivå-justert	Endring
	Pst.	Pst.	Pst.
Bergverksdrift	27,6	42,1	52,5
Produksjon av næringsmidler	16,0	29,1	81,9
Produksjon av drikkevarer og tobakksvarer	19,2	34,8	81,3
Produksjon av tekstilvarer	16,0	26,5	65,6
Produksjon av klær, skotøy, lær og lær- og skinnvarer	10,7	18,0	68,2
Produksjon av trevarer, unntatt møbler og innredninger	12,5	21,6	72,8
Produksjon av møbler og innredninger av tre	6,1	17,8	191,8
Treforedling	19,6	29,9	52,6
Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	16,4	24,1	47,0
Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	26,8	35,4	32,1
Produksjon av mineralske produkter	24,6	34,8	41,5
Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer	34,5	42,2	22,3
Produksjon av ikke-jernholdige metaller	22,0	35,0	59,1
Produksjon av metallvarer	14,9	25,9	73,8
Produksjon av maskiner	8,6	17,5	103,5
Produksjon av elektriske apparater og materiell	22,2	28,5	28,4
Produksjon av transportmidler	3,1	7,7	148,4
Produksjon av tekniske og vitenskapelige instrumenter, fotoartikler, optiske artikler og industriproduksjon ellers	12,0	25,5	112,5
Total	17,6	26,7	51,7

vesentlig grad har finansiert kjøp av varige driftsmidler med femmedkapital. Fremmedkapitalen som pr. definisjon regnes som pengepost prisnivåjusteres ikke, mens de varige driftsmidlene blir gjenstand for oppjustering. Dette medfører en kraftigere prosentvis økning i egenkapital og egenkapitalandel, enn om de varige driftsmidlene i større grad var blitt finansiert ved hjelp av egenkapital i stedet for fremmedkapital.

4. Likviditet

Med et foretaks likviditet menes dets evne til å innfri betalingsforpliktelser etter hvert som de forfaller. I forbindelse med begrepet likviditet er det to forholdstall (nøkkeltall) som gjerne nyttes, nemlig likviditetsgrad 1 ("current ratio") som angir forholdet mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld og likviditetsgrad 2 ("acid test") som angir forholdet mellom de mest likvide omløpsmidler og kortsiktig gjeld, alt beregnet pr. 31/12. I denne forbindelse fant en bare ubetydelige endringer ved prisnivåjustering av regnskapene. Endringene er så små at de ikke kommer tilsyne i tabell 23 med den nøyaktighet som er valgt i tabellen.

Tabell 23. Likviditetsgrad 1 og 2, på totalnivå

	Ujustert	Prisnivå-justert
Likviditetsgrad 1	1,59	1,59
Likviditetsgrad 2	0,82	0,82

Generelt har disse endringer sin årsak i en svak oppjustering av varebeholdningene ved årets slutt i likviditetsgrad 1 og bare en liten oppjustering av "avsetninger til kortsiktige forpliktelser" som inngår i kortsiktig gjeld, og dermed påvirker begge nøkkeltallene. Dette er et naturlig resultat av den justeringsmetode som er brukt. Som tidligere nevnt gir prisnivåjustering av regnskapene ingen endringer i regnskapets pengeposter på oppgjørstidspunktet, og dermed ubetydelig virkning for foretakets likvide situasjon.

5. Oppsummering

5.1. Analysens omfang

Analysen bygger på tallmaterialet fra to grupper foretak. På den ene siden 234 foretak som er med i regnskapsstatistikken alle årene 1968-1975, og som bare består av industribedrifter (disse foretakene er kalt "rene, identiske foretak"). Prisnivåjusteringsresultatene fra denne gruppen danner beregningsgrunnlaget for den andre gruppen foretak, som består av regnskapsstatistikkens foretak 1975, dvs. 1 209 foretak. Formålet med analysen er å beregne prisnivåjusterte regnskapsresultater og nøkkeltall for denne siste gruppen foretak (disse foretakene er kalt "alle foretak").

5.2. Analysens resultater

Prisnivåjusteringene medførte vesentlige endringer i regnskapsresultatene for regnskapsstatistikkens foretak. Som illustrasjon på hvordan endringene i resultatene har framkommet, kan en sette opp en grov sammenstilling av resultatregnskapet før og etter prisnivåjusteringene.

Tabell 24. Resultatregnskap 1975 for regnskapsstatistikkens foretak, totaltall

		Ujustert	Prisnivåjustert
		Mill. kr	Mill. kr
1.	Driftsinntekter	74 849,0	76 678,4
2.	Driftsutgifter	73 924,7	78 517,3
3.	Driftsresultat	924,3	-1 838,9
4.	Finansielle inntekter	833,2	866,5
5.	Finansielle utgifter	2 118,1	2 202,8
6.	Andre inntekter	3 236,3	3 275,8
7.	Andre utgifter	1 693,3	1 736,2
8.	Tap/gevinst på pengeposter	-	2 260,9
9.	Overskudd før skatter	1 182,4	625,3
10.	Skatter til stat og kommune	544,3	544,3
11.	Nettooverskudd	638,1	81,0
12.	Overføringer og tilbakeføringer	1 217,4	1 194,8
13.	Til disposisjon	1 855,5	1 275,8

Tabell 24 viser at driftsresultatet ble forverret med nær 2,8 milliarder kr. Dette resultatet er vesentlig forårsaket av to faktorer, nemlig prisnivåjusteringenes virkning på varebeholdnigner og på avskrivninger. Varebeholdningsjusteringene reduserte driftsresultatet med 1,6 milliarder kr, mens justering av avskrivningene medførte en reduksjon på 1,1 milliarder kr. Disse kraftige reduksjoner i driftsresultatet ble til en viss grad oppveid av en gevinst på totalt 2,3 milliarder kr på pengeposter. Prisnivåjustering av regnskapene gav dermed som resultat et nettooverskudd (etter skatter) på 81 mill. kr, mot 638 mill. kr i "historisk kost"-regnskapet.

Balanseoppstillingen under kapittel V punkt 3. "Soliditet" viser kraftige endringer som følge av prisnivåjusteringene. Egenkapitalen økte fra 11,0 milliarder kr til 18,7 milliarder kr, en økning på 71 prosent, mens de varige driftsmidlene ble justert opp med 41 prosent, eller hele 7,4 milliarder kr.

Disse ulike endringer førte med seg at foretakenes egenkapitalrentabilitet sank til nær null. Avkastningene på egenkapitalen var i det bokførte regnskap 6,1 prosent, mens den i det prisnivåjusterte regnskap ble beregnet til 0,4 prosent. Også totalrentabilitetene ble redusert, men ikke like drastisk som egenkapitalrentabiliteten. Bokført totalrentabilitet etter skatt var 4,9 prosent, mens rentabiliteten etter prisnivåjustering ble beregnet til 3,3 prosent.

Prisnivåjusteringene førte likeledes til at omløpsmidlenes andel av totalkapitalen sank, mens de varige driftsmidlenes andel økte tilsvarende. Egenkapitalandelen økte fra 17,6 prosent til 26,7 prosent. Virkningene av prisnivåjusteringene på foretakenes likviditet ble funnet å være helt ubetydelige.

På bransjenivå og størrelsesgruppenivå ble det atskillige variasjoner i resultatene. Dette har sin årsak i forskjeller i tidsutviklingen for investeringer, i hvilken grad en bransje har varige driftsmidler av lang eller kort levetid, av mengden gjeld i forhold til fordringer og i eventuelle skjevheter i utvalget av rene, identiske foretak. Det kan være grunn til å merke seg at bare én bransje av 18 fikk forbedret sitt nettoresultat, dvs. bransjen fikk et lavere nettounderskudd som følge av prisnivåjusteringer. Alle andre bransjer og størrelsesgrupper forverret sitt nettoresultat.

ENGLISH SUMMARY

1 The scope of the analysis

The analysis is based on the figures from two groups of enterprises. The first group consists of 234 enterprises, all included in the Statistics of Accounts for the years 1968 through 1975. This group includes only establishments in mining, quarrying and manufacturing (these enterprises are called "pure, identical enterprises"). The results of price level adjustments for this group form the basis of calculation for the other group of enterprises, which consists of all enterprises in the Statistics of Account for 1975, i.e. 1 209 enterprises. The purpose of this analysis is to calculate price level adjusted accounting results and principal measures for the latter group of enterprises (these enterprises are called "all enterprises").

2. The results of the analysis

The price level adjustments resulted in substantial alterations of the results for the enterprises in the Statistics of Accounts. As an illustration of how the alterations have appeared, one can give a rough comparison of the profit and loss account before and after the price level adjustments.

Table 24. Profit and loss account 1975 for the enterprises in the Statistics of Accounts, total

		Unadjusted	Price level adjusted
		Mill. kr	Mill. kr
1.	Operating income	74 849,0	76 678,4
2.	Operating expenditure	73 924,7	78 517,3
3.	Operating profit	924,3	-1 838,9
4.	Financial income	833,2	866,5
5.	Financial expenditure	2 118,1	2 202,8
6.	Other income	3 236,3	3 275,8
7.	Other expenditure	1 693,3	1 736,2
8.	Loss/gains on monetary items	-	2 260,9
9.	Net profit before taxes	1 182,4	625,3
10.	Capital tax and income tax	544,3	544,3
11.	Net profit after taxes	638,1	81,0
12.	Transfers	1 217,4	1 194,8
13.	At disposal	1 855,5	1 275,8

Table 24 shows a reduction in the operating profit close to 2.8 milliard kroner. This result is mostly caused by two factors, namely the effects of price level adjustments on stocks and on depreciations. The stock adjustments reduced the operating profit by 1.6 milliard kroner, while depreciation adjustments resulted in a reduction by 1.1 milliard kroner. These significant reductions in the operating profit were to some extent balanced by 2.3 milliard kroner as profit on "monetary items". Price level adjustments of the accounts then resulted in net profit after taxes of 81 million kroner contrary to 638 million kroner in the "historic cost" accounting.

The balance sheet in chapter "V.3. Solidity", shows significant alterations as a consequence of price level adjustments. The equity increased from 11.0 milliard kroner to 18.7 milliard kroner, that is a 71 per cent increase, while fixed tangible assets increased by 41 per cent or 7.4 milliard kroner.

These alterations reduced the return on equity, almost to nil. The return on equity in the "historic cost" accounting was 6.1 per cent while the return on equity in the price level adjusted accounting was calculated to 0.4 per cent. The return on capital was reduced as well, but not as drastical as the return on equity. Booked return on capital after taxes was 4.9 per cent, while the profit after price level adjustment was calculated to 3.3 per cent.

The price level adjustments resulted in a decrease in the current assets as a share of total, while fixed tangible assets increased correspondingly. Equity as percentage of total capital increased from 17.6 per cent to 26.7 per cent. The effects of price level adjustments on liquidity were found to be quite insignificant.

There turned out to be several variations in the results among different major industry groups as well as among enterprises with different number of employees. This is caused by differences in the development over time for investments, to what extent a major industry group has fixed tangible assets of long or short life, the quantity of debts in proportion to claims and in possible biases in the selection of pure, identical enterprises. However, one can notice that only one major industry group out of 18 got improved net profit after taxes, i.e. this major industry group got lower net deficit after taxes as a result of price level adjustments. All other major industry groups and groups according to size, got lower net profit after taxes.

LITTERATUR

[1] Accounting Standards Steering Committee
Accounting for changes in the purchasing power of money: proposed statement of standard accounting practice, E D8. Accountants Jan. 18, 1973.

[2] Institute of Chartered Accountants in England and Wales
Accounting for changes in the purchasing power of money. Provisional. Lond. 1974. (Statement of standard accounting practice 7)

[3] F.E.P. Sandilands
Inflation accounting. Report of the Inflation Accounting Committee. Lond. Sept. 1975.

[4] H.W. Sweeny
Stabilized acconting. Harper and Bros, New York 1936.

[5] American Institute of Certified Public Accountants
Accounting Research Study No. 6.
Reporting the financial effects of price-level changes. N.Y. 1963.

[6] Financial Accounting Standards Board
Financial Reporting in Units of General Purchasing Power. 31st Dec. 1974. N.Y. 1974.

[7] Regnskapsanalyse. Industri og engroshandel.
Statistiske analyser nr. 12.

V e d l e g g 1
Appendix 1

Alternative behandlingsmåter for salg av varige driftsmidler.
Alternative manner of treatments for sale of fixed assets.

Vi skal her belyse virkninger på den beregnede alderssammensetning for varige driftsmidler, når salg av varige driftsmidler behandles på forskjellige måter.

Vi vil se på tre alternative metoder,

Metode I: "riktig" metode[1].

Metode II: Salget blir trukket fra investeringsbeløpet i salgsåret.

Metode III: En ser helt bort fra salget.

I de følgende eksempler regner vi at det ivesteres 50 den 1/1 hvert år, og at investeringen avskrives lineært over 5 år. Pr. 1/1-75 selges det som står igjen av investeringen foretatt 1/1-72, dvs. 20.

Metode I:

	Investering		Etter 1975-avskrivn. har vi følgende balansebilde for driftsmidler pr. 31/12-75
1/1-72	50	Avskr. i alt 30 + salg 20 →	0 er 4 år gammel
1/1-73	50	Avskr. i alt 30 →	20 er 3 år gammel
1/1-74	50	Avskr. i alt 20 →	30 er 2 år gammel
1/1-75	50	Avskr. 10 →	40 er 1 år gammel
			90 Balanseverdi pr. 31/12-75

Gjennomsnittsalder for balanseverdien pr. 31/12-75 kan beregnes som:

0 x 4 = 0
20 x 3 = 60
30 x 2 = 60
40 x 1 = 40

160 og som dividert med 90 gir 1,78 år i gjennomsnitt.

1) Ved en isolert behandling av investeringene, dvs. at det ikke trekkes inn i vurderingene om salget er avskrevet ekstraordinært eller ikke.

Metode II:

	Investering		Etter 1975-avskrivningen har vi følgende balansebilde for driftsmidler pr. 31/12-75
1/1-72	50	Avskr. i alt 40 →	10 er 4 år gammel
1/1-73	50	Avskr. i alt 30 →	20 er 3 år gammel
1/1-74	50	Avskr. i alt 20 →	30 er 2 år gammel
1/1-75	50-20	Avskr. i alt 6 →	24 er 1 år gammel (20 prosent avskrivning av det antatte investeringsbeløp på 30)
			84 Balanseverdi pr. 31/12-75.

Gjennomsnittsalder for balanseverdien pr. 31/12-75 kan beregnes som:

10 x 4 = 40
20 x 3 = 60
30 x 2 = 60
24 x 1 = 24
184 og som dividert med 84 gir 2,19 år i gjennomsnitt.

Metode III:

	Investering		Etter 1975-avskrivningen har vi følgende balansebilde for driftsmidler pr. 31/12-75
1/1-72	50	Avskr. i alt 40 →	10 er 4 år gammel
1/1-73	50	Avskr. i alt 30 →	20 er 3 år gammel
1/1-74	50	Avskr. i alt 20 →	30 er 2 år gammel
1/1-75	50	Avskr. i alt 10 →	40 er 1 år gammel
			100 Balanseverdi pr. 31/12-75.

Gjennomsnittsalder for balanseverdien pr. 31/12-75 kan beregnes som:

10 x 4 = 40
20 x 3 = 60
30 x 2 = 60
40 x 1 = 40
200 og som dividert med 100 gir 2,00 år i gjennomsnitt.

Da vårt mål er å bruke den aldersfordeling som beregnes via investeringene fra industristatistikken til å justere opp balanseverdien i regnskapsstatistikken, ser en her at metode III vil gi oss et resultat som ligger nærmere det riktige enn metode II. Som vi ser, vil både metode III og II føre til en sterkere oppjustering av balanseverdiene i regnskapsstatistikken enn det som er riktig, men metode III har en gjennomsnittsalder som ligger nærmere den riktige enn metode II. Dette vil være riktig også rent generelt.

V e d l e g g 2
Appendix 2

Alternative metoder for prisnivåjustering av avskrivningene
Alternative methods for price level adjustments on depreciations

Vi skal her se nærmere på to metoder for beregning av prisnivåjusterte ordinære avskrivninger. Årsaken til at disse to metoder gir forskjellige resultater er forekomsten av ekstraordinære avskrivninger. I RS blir disse tatt hensyn til, og vil derfor påvirke balanseverdier og avskrivninger. I de aldersfordelingsberegninger som en foretok på grunnlag av investeringsmateriale fra IS, hadde en derimot ikke mulighet for å ta hensyn til denne type avskrivninger.

I de følgende eksempler regner vi at det investeres 50 den 1/1 hvert år og at investeringen avskrives lineært over 5 år. Det foretas hvert år en åpningsavskrivning på 20 prosent av årets investering.

A. Balanseverdier og avskrivninger for varige driftsmidler i Regnskapsstatistikken.

			Sammensetningen av		
	Investering	Åpningsavskrivning	Avskrivningene foretatt i 1975	Balanseverdien pr. 31/12-1975	Balanseverdien pr. 1/1-1975
1/1-71	50	10		0	0
1/1-72	50	10	10	0	10
1/1-73	50	10	10	10	20
1/1-74	50	10	10	20	30
1/1-75	50	10	10	30	Sum 60
			Sum 40	Sum 60	

P.g.a. åpningsavskrivningene så vil investeringene foretatt til og med 1/1-1972 være fullstendig avskrevet pr. 31/12-1975. (Åpningsavskrivning pluss 4 års ordinær avskrivning.)

B. Balanseverdier og avskrivninger for varige driftsmidler slik de beregnes på grunnlag av investeringene fra Industristatistikken[1].

P.g.a. manglende kjennskap til de ekstraordinære avskrivninger har en som tidligere nevnt sett helt bort fra disse.

1) En ser her bort ifra at det forekommer investeringsavvik mellom RS og IS.

	Investering	Sammensetningen av: Avskrivningene foretatt i 1975	Balanseverdien pr. 31/12-1975	Balanseverdien pr. 1/1-1975	Aldersfordeling av balanseverdien pr. 1/1-1975, i prosent
1/1-71	50	10	0	10	10. pst. er 4 år gammel
1/1-72	50	10	10	20	20 " " 3 " "
1/1-73	50	10	20	30	30 " " 2 " "
1/1-74	50	10	30	40	40 " " 1 " "
				Sum 100	Sum 100 pst.
1/1-75	50	10	40		
		Sum 50	Sum 100		

Av balanseverdien pr. 1/1-1975 er altså 10 prosent 4 år gammel, 20 prosent 3 år gammel osv.

En regner at det i perioden fra 1/1-1971 fram til 31/12-1975 har vært følgende prisstigning;

Fra 1/1-71 : 50 prosent
" 1/1-72 : 40 "
" 1/1-73 : 30 "
" 1/1-74 : 20 "
" 1/1-75 : 10 "

Metode I for beregning av prisnivåjusterte ordinære avskrivninger.

En nytter her aldersfordelingen for varige driftsmidler pr. 1/1-1975 fra IS til å splitte opp den tilsvarende balanseverdien fra RS pr. 1/1-1975, med følgende resultat;

10 prosent av 60 gir 6 som er 4 år gammel.
20 " " 60 " 12 " " 3 " "
30 " " 60 " 18 " " 2 " "
40 " " 60 " 24 " " 1 " "

Avskrivningene for 1975 beregnes på følgende måte;

Den del av balanseverdien pr. 1/1-1975 som er 4 år gammel skal avskrives fullstendig i 1975. Den del av balansen pr. 1/1-1975 som er 3 år gammel skal avskrives fullstendig i 1975 og 1976, dvs. at 1975 - avskrivning blir halvparten av beløpet, osv. Dette gir da;

100	pst.	av	6	gir	6
50	"	"	12	"	6
33 1/3	"	"	18	"	6
25	"	"	24	"	6

Til sammen 24 som er avskrivning på investeringen foretatt før 1/1-1975.

\+ 10 som er avskrivning på investeringen foretatt pr. 1/1-1975.

34 som er totale ujusterte ordinære avskrivninger 1975 etter metode I.

Prisnivåjustering av disse avskrivningsbeløpene gir følgende resultat;

6,00 x 150	prosent	som	gir	9,00
6,00 x 140	"	"	"	8,40
6,00 x 130	"	"	"	7,80
6,00 x 120	"	"	"	7,20
10,00 x 110	"	"	"	11,00
				43,40

som er prisnivåjusterte ordinære avskrivninger etter metode I.

Metode II for beregning av prisnivåjusterte ordinære avskrivninger.

En nytter her aldersfordelingen for 1975-avskrivningene beregnet under B. I dette enkle eksempel stammer 20 prosent av avskrivningsbeløpet fra 1971-investeringen, 20 prosent av avskrivningsbeløpet fra 1972-investeringen, osv. En henter nå nivået for det totale avskrivningsbeløp fra RS (sml. justering av varige driftsmidler), dvs. 40, og splitter dette opp i henhold til aldersfordelingen fra IS, med følgende resultat;

20	prosent	av	40	som	gir	8	med tidsforankring	pr.	1/1-1971
20	"	"	40	"	"	8	"	"	1/1-1972
20	"	"	40	"	"	8	"	"	1/1-1973
20	"	"	40	"	"	8	"	"	1/1-1974
20	"	"	40	"	"	8	"	"	1/1-1975

Prisnivåjustering av disse delbeløpene gir oss;

8,00 x 150	prosent	som	gir	12,00
8,00 x 140	"	"	"	11,20
8,00 x 130	"	"	"	10,40
8,00 x 120	"	"	"	9,60
8,00 x 110	"	"	"	8,80
				52,00

som er prisnivåjusterte ordinære avskrivninger etter metode II.

Prisnivåjustering av de reelle avskrivninger, dvs. den rekken av avskrivninger som en finner under A gir følgende resultat;

10,00 x 140	prosent	som	gir	14,00
10,00 x 130	"	"	"	13,00
10,00 x 120	"	"	"	12,00
10,00 x 110	"	"	"	11,00
				50,00

som er "riktig" prisnivåjustert avskrivningsbeløp.

Av disse tre resultatene ser en at metode II vil gi oss et prisnivåjustert avskrivningsbeløp som ligger nærmere det riktige enn metode I. Metode II vil gi et resultat som er noe for høyt. Dette skyldes at de beregnede avskrivninger under B har en tidsforankring som går lenger tilbake i tid enn avskrivningene under A. Hvis imidlertid prisstigningen i begynnelsen av perioden er svakere enn prisstigningen i slutten av perioden, vil dette forhold svekke virkningen av tidsforankringsforskjellen.

Vedlegg 3

Definisjon av nøkkeltall

Nedenfor følger en oversikt over og definisjon av de nøkkeltall som er benyttet i analysen, med referanse til resultatregnskap og balanse slik disse er oppstilt i tabellene 1 til 4 i tabellvedlegget[1] og i vedlegg 4, sidene 73-76.

1. Egenkapitalrentabilitet $= \frac{\text{Nettooverskudd}}{\text{Egenkapital}}$

2. Totalrentabilitet etter skatt $= \frac{\text{Nettooverskudd + gjeldsrenter, brutto}}{\text{Totalkapital}}$

3. Totalrentabilitet før skatt $= \frac{\text{Overskudd før skatt + gjeldsrenter, brutto}}{\text{Totalkapital}}$

4. Resultatgrad $= \frac{\text{Overskudd før skatter + gjeldsrenter, brutto}}{\text{Omsetning}}$

5. Kapitalens omløpshastighet $= \frac{\text{Omsetning}}{\text{Totalkapital}}$

6. Egenkapitalandel $= \frac{\text{Egenkapital}}{\text{Totalkapital}}$

7. Likviditetsgrad 1 $= \frac{\text{Omløpsmidler}}{\text{Kortsiktig gjeld}}$

8. Likviditetsgrad 2 $= \frac{\text{Mest likvide omløpsmidler}}{\text{Kortsiktig gjeld}}$

---

1) Se forord.

Appendix 3

Definitions of principal measures

Following is an index of the definitions of the principal measures which have been used in the analysis, with reference to the profit and loss account and the balance sheet as arranged in tables 1 to 4 in the separate tables[1], and in appendix 4, pages 73 to 76. All items in the questionnaire are translated in appendix 4.

1. Return on equity $= \frac{\text{Net profit after taxes}}{\text{Equity 1/1}}$

2. Return on capital after taxes $= \frac{\text{Net profit after taxes + interest on debts, gross}}{\text{Total capital 1/1}}$

3. Return on capital before taxes $= \frac{\text{Net profit before taxes + interest on debts, gross}}{\text{Total capital 1/1}}$

4. Profit margin $= \frac{\text{Net profit before taxes + interest on debts, gross}}{\text{Cash and credit sales of goods and services}}$

5. Capital turnover $= \frac{\text{Cash and credit sales of goods and services}}{\text{Total capital 1/1}}$

6. Equity as percentage of total capital $= \frac{\text{Equity 31/12}}{\text{Total capital 31/12}}$

7. Bankers ratio $= \frac{\text{Current assets 31/12}}{\text{Short-term liabilities 31/12}}$

8. Acid test $= \frac{\text{Most liquid current assets 31/12}}{\text{Short-term liabilities 31/12}}$

---

1) See preface.

V e d l e g g 4
Appendix 4

The accounting items in English

Debet

Item no.

1. Stock of raw materials, purchased semi-finished products, packing materials, and subsidiary materials at the beginning of the year

2. Stock of finished goods from own production and goods in process of manufacture at the beginning of the year

3. Purchases of goods and services

4. Wages and salaries, holiday allowances, sick pay and pay during military service etc., health insurance, payment in kind, bonuses, royalties, etc.

5. Remuneration to members of shareholders' committee and directors' fees

6. Pension payments (incl. transfers to pension fund) and employers' contribution to social security schemes

7. Commissions paid

8. Outgoing freight and forwarding costs

9. a. Travelling and subsistence allowances, expenditure on own vehicles and ships, entertainment allowances, office accessories, postage, telephone, newspapers, etc.
   b. Advertising

10. Rent

11. Deficit on the running of the company's own real estate

12. Patent and licence fees

13. Interest on debts, gross

14. a. Additional transfers to bad debts reserve
    b. Doubtful trade debtors written off

15. Trade contracts written down

16. Depreciation on fixed assets

17. Loss on scrapping or sale of (indemnification for) fixed assets

Debet (cont.)

Item no.

18. Donations and subscriptions

19. Capital tax and income tax

20. Investment levy

21. Special purchase and production taxes and other taxes payable to the central government (licences, authorization, etc.)

22. Insurance premiums

23. Other expenditures:

    231 Other expenditures - goods and services
    232 Other expenditures - transfers
    233 Loss of agio
    234 Financial assets written down
    235 Writing up of share capital
    236 Depreciation on assets other than fixed and financial
    237 Anticipated expenditure
    238 Initial depreciation carried forward
    239 Regulations of funds

27. Dividends paid to shareholders

28. Tax-free transfers to funds (not pension funds) and transferred contingent tax-free profit on sales

29. Transferred to other funds (not pension funds) and carried forward to next year

91. Total

Credit

Item no.

31. Cash and credit sales of goods and services (less value added tax, returns, discount, etc. but incl. other government taxes)

32. Stock of raw materials, purchased semi-finished products, packing materials, and subsidiary materials at the end of the year

33. Stock of finished goods from own production and goods in process of manufacture at the end of the year

34. Capitalized work performed on own account (booked to profit and loss account)

Credit (cont.)

Item no.

35. Interest received (gross)

36. Dividends received

37. Recovered from bad debts previously written off

38. Profit on sales of (indemnification for) fixed assets

39. Income from rent and surplus, if any, on operation of own property

40. Rebooked trade contracts written down in previous year

41. Income from patents and licences

42. Subsidies from the central government and customs drawbacks

43. Other income:

    431 Other income - goods and services
    432 Other income - transfers
    433 Profit of agio
    434 Writtings up of financial assets
    435 Share capital written down
    436 Writtings up of fixed assets
    437 Capitalized expenditures
    438 Rebooked anticipated expenditures
    439 Rebooked taxes due but not assessed
    461 Transferred from initial depreciation carried forward
    462 Regulations of funds

44. Transferred from tax-free funds and reserved, contingent tax-free profit on sales

45. a. Transferred from other funds and from the previous year
    b. Deficit

92. Total

Assets

Item no.

1. Agricultural and forest properties

2. Mines

3. Building sites, other land, and waterfalls

4. Buildings

Assets (cont.)

Item no.	
5.	Machines
6.	Transport
7.	Own plants in course of construction
8.	Other fixed assets
9.	Stocks
10.	Trade contracts (cf. item 48)
11.	Patent and similar rights
12.	Mortgages and other bonds
15.	Claims on customers (incl. bills of exchange) and advances to suppliers
16.	Other claims
17.	Bank deposits, term
18.	Bank deposits, on demand
19.	Deposits with Post Giro
20.	Cash in hand
21.	Capitalized expenditure
22.	Interest receivable, unpaid
23.	Other capital: 231 Dwellings 233 Claims on group enterprises
29.	Deficit
93.	Total

Supplementary information on fixed assets

61.	Book value 1/1 1972
62.	+ New purchases and expenditures in 1972 booked to the profit and loss account
63.	+ New purchases and expenditures in 1972 not booked to the profit and loss account

Assets (cont.)

Item no.	
64.	+ Writtings up in 1972
65.	- Book value of fixed assets sold, destroyed, or scrapped in 1972
66.	- Ordinary depreciation in 1972
67.	- Additional depreciation in 1972
68.	- Initial depreciation in 1972
69.	- Initial depreciation from previous years
70.	- Extraordinary depreciation in 1972
95.	Book value 31/12 1972

Liabilities

31. Share capital

32. Tax-free transfers to funds and transferred contingent tax-free profit on sales

33. a. Reserve fund, contingency fund etc. and carried forward to next year
    b. Bad debts reserve etc.

34. Taxes due, not yet assessed

35. Unclaimed dividends

36. Bonuses and directors' fees during the previous year

37. Accrued salaries and holiday money

38. Accrued interest payable

39. Transferred in previous year to pension reserve

40. Other accrued expenses payable

41. Mortgages

42. Bonds, promissory notes, and bills of acceptance other than trade debts

43. Current drawing accounts and building loans

Liabilities (cont.)

Item no.	
44.	Trade debts (incl. bills of acceptance) and advances from customers
45.	Assessed taxes, unpaid
46.	a. Employer's contribution to the National Pension Fund, unpaid b. Purchase tax and other taxes payable to the cental government
47.	Employees' taxes and national insurance contributions deducted, unpaid
48.	Commitments relating to trade contracts
49.	Bearer bond loans
50.	Other debts:
	501 Sleeping capital and responsible loan-capital
	502 Other debts
	503 Debts to group enterprises
	504 Unpaid premiums and contribution to pension funds and offices
94.	Total

A. Profit and loss account

LIST OF TERMS

Driftsinntekter	*Operating income*
Økning (+) eller nedgang (-) i beholdning av ferdigvarer	*Increased (+) or decreased (-) stock of finished goods*
Omsetning	*Cash and credit sales of goods and services*
Diverse driftsinntekter	*Other operating income*
Driftsutgifter	*Operating expenditures*
Nedgang (+) eller økning (-) i beholdning av råvarer	*Decreased (+) or increased (-) stock of raw material*
Innkjøp	*Purchase of goods and services*
Lønninger etc.	*Wages and salaries, etc.*
Pensjonsutgifter	*Pension payments*
Adm.- og salgsutgifter	*Administration and sale expenditure*
Forsikringspremier	*Insurance premiums*
Avskrevet på varige driftsmidler	*Depreciation on fixed assets*
Diverse driftsutgifter	*Other operating expenditures*
Driftsresultat	*Operating profit*
Finansielle inntekter	*Financial income*
Renteinntekter, brutto	*Interest received, gross*
Utbytte av aksjer og parter	*Dividends received*
Agio og andre finansielle inntekter	*Profit of agio*
Finansielle utgifter	*Financial expenditures*
Gjeldsrenter, brutto	*Interest on debts, gross*
Agio og andre finansielle utgifter	*Loss of agio*
Andre inntekter	*Other income*
Eiendomsdrift, netto	*Profit on the running of the company's own real estate*
Diverse inntekter - overføringer etc.	*Other income - transfers, etc.*
Gevinst ved salg av varige driftsmidler	*Profit on scrapping or sale of fixed assets*
Tilbakeførte avsetninger til kortsiktige forpliktelser	*Rebooked anticipated expenditures*
Tilskudd fra staten og tollrefusjoner	*Subsidies from the central government and customs drawbacks*
Andre utgifter	*Other expenditures*
Diverse utgifter - overføringer etc.	*Other expenditures - transfers etc.*
Avsetning til kortsiktige forpliktelser	*Anticipated expenditures*
Gaver og kontingenter	*Donations and subscriptions*
Overskudd før skatter	*Net profit before taxes*
Skatter til stat og kommune	*Capital tax and income tax*
Nettooverskudd	*Net profit after taxes*

A. Profit and loss account (cont.)

LIST OF TERMS

Overføringer og tilbakeføringer	*Transfers*
Overført fra skattefrie fond	*Transferred from tax-free funds*
Overført fra andre år og forrige år	*Transferred from other funds and from the previous year*
Oppskrivning av finans- og realkapital	*Writings up of financial and fixed assets*
Nedskrivning på finans- og realkapital	*Financial and fixed assets written down*
Til disposisjon	*At disposal*
Disponering:	*Disposed:*
Utbytte	*Dividends paid, private account (incl. taxes)*
Skattefrie fondsavsetninger	*Tax-free transfers to funds*
Avsatt til andre fond	*Transferred to other funds*
Oppskrivning av aksjekapital	*Writings up of share capital*
Avsetning til åpningsavskrivning	*Initial depreciation carried forward*

B. Balance sheet

LIST OF TERMS

EIENDELER	*ASSETS*
Betalingsmidler Kontanter, bankinnskudd på anfordring, postgiro	*Means of payment* *Cash in hand, bank deposits on demand, deposits with Post Giro*
Kortsiktige fordringer Kundefordringer, forskudd til leverandører Andre fordringer	*Short-term claims* *Claims on customers and advance to suppliers* *Other claims*
Andre omløpsmidler Bankinnskudd på tid og opptjente, ikke forfalne renter Varebeholdning	*Other current assets* *Bank deposits, term and interest receivable unpaid* *Stocks*
Omløpsmidler, omsetningsformue	*Current assets*
Pengeplasseringer Pantobligasjoner og andre gjeldsbrev Ihendehaverobligasjoner Aksjer og parter	*Financial fixed assets* *Mortgages and other bonds* *Bearer bonds* *Shares*
Varige driftsmidler Jord- og skogeiendommer, gruver og tomter Bygninger og bygningsmessige anlegg, (ekskl. boliger) Transportmidler Maskiner, inventar etc. Egne anlegg under utførelse	*Fixed tangible assets* *Agricultural and forest properties, mines and building sites etc.* *Buildings (excl. dwellings)* *Transport equipment* *Machines and other fixed tangible assets* *Own plants in course of construction*
Andre aktiva Patenter o.l., aktiverte omkostninger Boligeiendommer	*Other assets* *Patent and similar rights, capitalized expenditure* *Dwellings*
Totalkapital	*Total*

GJELD OG EGENKAPITAL	*DEBT AND EQUITY*
Kortsiktig gjeld Varegjeld, aksepter, forskott Skyldige skatter etc. Avsetninger til kortsiktige forpliktelser Annen kortsiktig gjeld	*Short-term liabilities* *Trade debts and advances from customers* *Unpaid taxes, etc.* *Transferred to short-term liabilities* *Other short-term liabilities*

B. Balance sheet (cont.)

LIST OF TERMS

GJELD OG EGENKAPITAL (forts.)	*DEBT AND EQUITY (cont.)*
Langsiktig gjeld	*Long-term liabilities*
Kassakreditt, byggelån	*Current drawing accounts, building loans*
Pantegjeld, gjeldsbrev, ihendehaverobl.	*Mortgages, bonds, bearer bond loans*
Annen langsiktig gjeld	*Other long-term liabilities*
Egenkapital	*Equity*
Aksjekapital	*Share capital*
Betinget skattefrie avsetninger (investeringsfond, markedsbearb. fond etc.)	*Tax-free transfers to funds (investment fund, etc.)*
Reservefond, disposisjonsfond, andre frie fond	*Transferred to other funds*
Underbalanse	*Deficit*
Totalkapital	*Total*

Statistisk Sentralbyrå
Dronningensgt. 16,
Oslo - Dep., Oslo 1.
Tlf. * 41 38 20

Undergitt taushetsplikt

Frist for innsending
20. april 1976

Regnskapsstatistikk 1975

Ikke-personlige industriforetak

2,3

Foretakets navn og adresse	
Forespørsler fra Byrået kan rettes til (tittel, navn og telefonnr.):	Dato og underskrift:
Sammen med det utfylte skjemaet ber vi Dem legge ved trykt årsregnskap	

Rettledning

Hvem som skal gi oppgaver

Oppgavene til regnskapsstatistikken innhentes i henhold til Stortingets vedtak av 29. november 1966 og kgl. res. av 13. januar 1967 gitt med hjemmel i lov av 25. april 1907.

Alle foretak som får tilsendt skjema, har plikt til å sende inn oppgaver. Oppgavene vil bli behandlet strengt fortrolig og vil bare bli brukt til statistiske formål. De enkelte oppgaver vil ikke bli tilgjengelige for utenforstående, heller ikke for andre offentlige institusjoner.

Oppgaven skal gis for det enkelte foretak, dvs. den minste juridiske enhet (aksjeselskap, andelslag, kommanditaksjeselskap). Et konsern som får tilsendt skjema for flere selvstendig organiserte enheter, skal således gi særskilt oppgave for hvert enkelt selskap (lag).

Skjemaet til regnskapsstatistikken er utarbeidd på grunnlag av lovgivningens bestemmelser om årsoppgjør og Riksskattestyrets «Alminnelig oppgjørsskjema for aksjeselskaper og andre upersonlige skattepliktige». For å unngå tvil om innholdet av de enkelte poster, har Byrået i størst mulig utstrekning brukt de samme formuleringer som Riksskattestyret både i skjemaet og rettledningen.

Utfyllingen av skjemaet

Skjemaet må fylles ut så fullstendig og nøyaktig som mulig, også postene under Diverse spesifikasjoner og Tilleggsopplysninger om varige driftsmidler.

Av hensyn til den statistiske bearbeiding er det viktig at materialet blir så homogent som råd er, og vi ber derfor om at foretakene følger det oppstilte skjema og de retningslinjer som er gitt nedenfor. Det er særlig viktig at alle overføringer til og fra fonds, oppskrivninger og avskrivninger på realkapital og opp- eller nedskrivninger av finanskapital blir vist i resultatregnskapet selv om dette ikke er gjort i foretakets ordinære regnskapsavslutning. Interne leveranser mellom bedrifter i eget foretak tas ikke med i innkjøps- og omsetningstallene.

Det er også viktig at foretakene ved utfyllingen tar hensyn til oppgaven fra foregående år og eventuelle brev og forespørsler fra Byrået.

Dersom et foretak ønsker å spesifisere andre poster enn dem som er gitt på skjemaet, må postene gis en tekst som klart angir hva de inneholder (unngå «andre utgifter» osv.).

Foretak som ikke følger kalenderåret, skal gi oppgave for det regnskapsåret som er *avsluttet* i perioden 1. april 1975—31. mars 1976. Betegnelsen 1/1 i skjemaet refererer seg til regnskapsårets begynnelse, og 31/12 til regnskapsårets slutt.

Med årsverk menes den arbeidsmengde en person ansatt på heltid utfører i et år.

Resultatregnskap

Post 1 og 2. Beholdning av varer ved begynnelsen av året.

Varebeholdningene oppgis til bokført verdi. Merverdiavgift ved kjøpet av varene skal ikke tas med i beholdningene.

Post 3. Innkjøp av varer og arbeidsytelser.

Under denne post føres opp det beløp som de innkjøpte råvarer, halvfabrikata, emballasje og hjelpestoffer har kostet brakt inn til lageret, bortsett fra utgifter ved bruk av egne transportmidler. Likeledes føres her opp verdien av mottatte arbeidsytelser utført av andre næringsdrivende på varer som bedriften selv holder. Godtgjørelse til hjemmearbeidere føres opp under post A 4.

Alle utgifter til reparasjoner utført av fremmede tas med under denne post, unntatt reparasjon av biler som føres opp under post A 9.1. Når reparasjoner er utført av egne ansatte arbeidere, blir bare materialutgiftene å ta med her, mens lønnsutgiftene føres under post A 4. Tilsvarende føres de investeringsutgifter som føres på resultatregnskapet. Merk: Verdien av utgiftsførte, ikke aktiverte varige driftsmidler skal oppgis under Diverse spesifikasjoner.

Posten omfatter også utgifter til elektrisk kraft og brensel. Husleie føres under post A 10. Merverdiavgift ved innkjøp av varer og arbeidsytelser som fradragsføres ved avgiftsoppgjørene, skal ikke tas med under de foran nevnte poster på resultatregnskapet.

Post 4. Lønninger, gratialer, feriepenger m. v.

Under denne post føres opp enhver form for lønnsgodtgjørelse til funksjonærer (inkl. disponent og direktør), arbeidere, hjemmearbeidere, reisende og selgere som foretaket har meldt inn i trygdekassen, således også overtidsbetaling, gratialer, provisjoner, feriepenger, lønn under sykdom og annet fravær. Her tas også med tantième bokført under disponeringen av overskuddet.

Under post A 4 føres også opp honorarer og andre godtgjørelser når de er gjenstand for pliktig skattetrekk. Andre honorarer må føres opp under post A 23. Under post A 23 føres også sosiale ytelser som f. eks. utgifter til kantine, drift av arbeider- og funksjonærboliger m. v.

Merk: Lønninger m. v. til egne arbeidere for egne investeringsarbeider som ikke er ført på resultatregnskapet, skal oppgis under Diverse spesifikasjoner.

Post 6. Trygdepremier og pensjonsutgifter.

Som pensjonsutgift regnes løpende pensjonsutbetalinger til avgåtte arbeidere og funksjonærer og årlige premiebetalinger, innbetalinger til premiefond og tilskudd til pensjonsfond. Her tas også med avsetninger til pensjonsfond bokført under disponeringen av overskuddet.

(Fortsettes side 4)

RA—143 Fellestrykk A.s. 1.76. 4 000.

1. Gjennomsnittlig sysselsetting i alt (eiere, funksjonærer og arbeidere) i regnskapsåret	Antall
2. Utførte årsverk i alt (eiere, funksjonærer og arbeidere) i regnskapsåret	Antall

A. Resultatregnskap for året 1975

Utgifter	1000 kroner	Inntekter	1000 kroner
1. Beholdning ved begynnelsen av året av råvarer, innkjøpte halvfabrikata og ferdigvarer, emballasje og hjelpestoffer		31. Omsetning av varer og arbeidsytelser pr. kontant og på kreditt (fratrukket merverdiavgift, returer, rabatter o. l., men inkl. andre offentlige avgifter)	
2. Beholdning ved begynnelsen av året av egenproduserte ferdigvarer og varer i arbeid		32. Beholdning ved slutten av året av råvarer, innkjøpte halvfabrikata og ferdigvarer, emballasje og hjelpestoffer	
3. Innkjøp av varer og arbeidsytelser. Toll, frakt m.v. skal være inkludert, mens returer, rabatter o.l. skal være fratrukket. Her føres også elektrisk kraft, brensel, betaling for leiearbeid bortsatt til andre, reparasjoner utført av fremmede		33. Beholdning ved slutten av året av egenproduserte ferdigvarer og varer i arbeid	
4. Lønninger, gratialer, feriepenger, lønn under sykdom og militærtjeneste etc., naturalier, tantièmer, honorarer o.l.		34. Aktiverte egne investeringsarbeider (ført på resultatregnskapet)	
5. Godtgjørelse til representantskapsmedlemmer og styremedlemmer		35. Renteinntekter (brutto)	
6. Arbeidsgiverandel av trygdepremier, arbeidsgiveravgift til folketrygd og andre pensjonsutgifter (inkl. avsetninger til pensjonsfond)		36. Utbytte av aksjer og parter	
7. Provisjonsutgifter		37. Inngått på tidligere nedskrevne fordringer	
8. Frakt og spedisjon vedrørende salget		38. Gevinst ved salg av (erstatningsoppgjør for) varige driftsmidler	
9.1 Reise- og diettutgifter, utgifter ved egne biler (båter), representasjon, kontorrekvisita, porto, telefon, aviser etc.		39. Husleieinntekter/evt. overskudd ved drift av egen eiendom	
9.2 Reklame- og annonseutgifter		40. Tilbakeført forrige års nedskrivning på varekontrakter	
10. Husleie		41. Patent- og lisensinntekter	
11. Underskudd ved drift av egen eiendom		42. Tilskudd fra staten og tollrefusjoner	
12. Patent- og lisensutgifter		43. Andre inntekter, spesifiseres (se rettl.): a.	
13. Gjeldsrenter, brutto		b.	
14.1 Avsatt til delkredere (jfr. C 33.2)		c.	
14.2 Nedskrevet på fordringer (jfr. C 15)		d.	
15. Nedskrevet på varekontrakter		e.	
16. Avskrevet på varige driftsmidler (se rettl.)		44. Overført fra skattefritt avsatte fond og avsatt betinget skattefri salgsgevinst (jfr. C 32)	
17. Tap ved utrangering eller salg av (erstatningsoppgjør for) varige driftsmidler		45.1 Overført fra andre fond og fra forrige år (jfr. C 33.1)	
18. Gaver og kontingenter			
19. Skatter til stat og kommune på formue og inntekt		92. Sum	
20. Investeringsavgift (se rettledningen)			
21. Spesielle omsetnings- og produksjonsavgifter og andre avgifter til staten (konsesjons-, autorisasjonsavgifter m.v.)			
22. Forsikringspremier			
23. Andre utgifter, spesifiseres (se rettl.): a.			
b.			
c.			
d.			
e.			
f.			
27. Årets utbytte til aksjonærene			
28. Skattefrie fondsavsetninger (ikke pensjonsfond) og avsatt betinget skattefri salgsgevinst m.v. (jfr. C 32) (se rettl.)			
29. Avsatt til andre fond (ikke pensjonsfond) og overført til neste år (jfr. C 33.1)			
91. Sum			

B. Diverse spesifikasjoner

	1000 kroner
47. Innkjøp av handelsvarer (varer som selges uten videre bearbeiding i foretaket) ekskl. merverdiavgift	
Full brannforsikr.verdi pr. 31/12 1975: 48.1 Av bygninger, maskiner, inventar og andre varige driftsmidler (jfr. C 1—8)	
48.2 Av varebeh. (jfr. C9)	
49. Bevilget kassakreditt og byggelån pr. 1/1	
50. Bevilget kassakreditt og byggelån pr. 31/12	
51. Innkjøp av varige driftsmidler som er utgiftsført ved anskaffelsen	
52. Lønninger m. v. til egne arbeidere for egne investeringsarbeider som ikke er tatt med på resultatregnskapet, post A 4	
53. Konstaterte tap på fordringer i regnskapsåret (jfr. post A 14)	
57. Gaver, kontingenter og andre utgifter ført på resultatregnskapet som ikke er fradragsberettiget (jfr. post A 9, A 18 og A 23)	

C. Balanse (formuesstilling) pr. 1/1 og 31/12 1975

Eiendeler

	1/1 1975 1000 kroner	31/12 1975 1000 kroner
1. Jordbruks- og skogeiendommer		
2. Gruver		
3. Tomter, andre grunnarealer og vannfall (ekskl. boligtomt)		
4. Bygninger (ekskl. boliger)		
5. Maskiner og verktøy		
6. Transportmidler		
7. Egne anlegg under utførelse		
8. Inventar og andre varige driftsmidler		
9. Beholdning av varer		
10. Varekontrakter (jfr. post C 48)		
11. Patenter og liknende rettigheter		
12. Pantobligasjoner og andre gjeldsbrev		
13. Ihendehaverobligasjoner		
14 Aksjer og parter		
Kundefordr. (inkl. veksler) og forskudd til leverandører		
16. Andre fordringer		
17. Bankinnskudd, på tid		
18. Bankinnskudd, på anfordring		
19. Innestående på postgiro		
20. Kassebeholdning		
21. Aktiverte omkostninger		
22. Opptjente, ikke forfalne renter		
23. Annen formue (spes.): a.		
b.		
29. Underbalanse		
93. Sum		

Gjeld og egenkapital

	1/1 1975 1000 kroner	31/12 1975 1000 kroner
31. Aksjekapital (andelskapital)		
32. Skattefritt avsatte fond og avsatt betinget skattefri salgsgevinst		
33.1 Res.fond, disp.fond, utbyttereg.fond og andre frie fond (ikke pensjonsfond) og overført til neste år		
33.2 Andre avsetninger (delkredere, prisfallsrisiko, åpningsavskr. osv.)		
34. Påløpne, ikke iliknede skatter		
35. Uhevet utbytte		
36. Tantièmer og styrehonorarer for siste år		
37. Påløpne, ikke forfalne lønninger og feriepenger		
38. Påløpne, ikke forfalne gjeldsrenter		
39. Avsatt siste år til pensjonsformål		
40. Andre påløpne, ikke forfalne utgifter		
41. Pantegjeld		
42. Gjeldsbrev, egenveksler og aksepter unnt. for varegjeld		
43. Kassakreditt og byggelån		
44. Varegjeld (inkl. aksepter) og forskudd fra kunder		
45. Iliknede, ikke betalte skatter		
46.1 Skyldig arbeidsgiveravgift		
46.2 Skyldig merverdiavgift, investeringsavgift og andre avgifter til staten		
47. Skyldig skatte- og trygdetrekk		
48. Forpliktelser vedrørende varekontrakter (jfr. C 10)		
49. Ihendehaverobl.lån		
50. Annen gjeld (spes.): a.		
b.		
c.		
94. Sum		

D leggsopplysninger om varige driftsmidler (balansepostene 1—8) i 1975

	1000 kroner
61. Bokført verdi 1/1	
62. + Nyanskaffelser og påkostninger ført på resultatregnskapet (jfr. A 34)	
63. + Nyanskaffelser og påkostninger utenom resultatregnskapet	
64. + Oppskrivninger	
65. — Gjenstående bokført verdi av driftsmidler solgt, tilintetgjort eller utrangert	
66. — Ordinære avskrivninger	
67. — Tilleggsavskrivninger	
68. — Åpningsavskrivninger	
69. — Åpningsavskrivninger, avsatt i tidligere år	
70. — Ekstraordinære avskrivninger	
95. Bokført verdi 31/12	

E. Avstemning mot Industristatistikken m. v. (se rettl.)

Utgiftssiden	1000 kroner
71. Forbruk for alle bedriftene oppgitt på industristatistikkskjemaene, pkt. 4.11	
72. + Innkjøp av varer og tjenester til andre bedrifter i eget foretak som ikke omfattes av Industristatistikken	
73. — Varer og tjenester mottatt fra andre bedrifter i eget foretak (interne leveranser), jfr. Ind.stat. pkt. 4.12	
74. ± Endring og verdiregulering i beholdning av lagervarer medtatt under Ind.stat. pkt. 6.1	
75. = Innkjøp av varer og tjenester, her oppført under A 3, 7, 9.1, 9.2, 10 og ev. 23	
Inntektssiden	
76. Omsetning, alle bedrifter iflg. Ind.stat. pkt. 5.13	
77. + Omsetning, andre bedrifter i eget foretak som ikke omfattes av Industristatistikken	
78. — Levert til andre bedrifter i eget foretak (interne leveranser), jfr. Ind.stat. pkt. 5.14.2	
79. = Omsetning, her oppført under A 31 og ev. 43	

Post 7. Provisjonsutgifter.
Her skal føres opp provisjoner og kommisjoner til handelsagenter og andre selvstendig næringsdrivende som er pålagt regnskapsplikt i henhold til lov — også inkassoprovisjoner. Provisjoner til egne ansatte tas med under post A 4.

Post 8. Frakt og spedisjon vedrørende salget.
Her skal ikke tas med utgifter ved transport med egne transportmidler.

Post 9.1. Reise- og diettutgifter, utgifter ved egne biler (båter), representasjon m. v.
Avskrivninger på egne biler føres under post A 16. Lønninger til egne sjåfører og egne bilreparatører tas med under post A 4. For øvrig skal alle utgifter ved drift av egne biler føres her. Reklame- og annonseutgifter føres under post A 9.2.

Post 10. Husleie.
Her tas med husleieutgifter. Beregnet husleie i egen eiendom tas med her dersom det føres særregnskap for eiendommens drift, jfr. merknader til post A 11.

Post 11. Underskudd ved drift av egen eiendom.
Dersom det føres særregnskap for drift av egen eiendom, blir eventuelt underskudd å føre opp her. Beregnet egen husleie forutsettes godskrevet eiendommens driftskonto (jfr. post A 10) før underskudd (eventuelt overskudd, jfr. post A 39) framkommer.
Dersom det ikke føres særregnskap, skal brutto husleieinntekt o. l. tas med under post A 39, mens driftsutgiftene tas med under de respektive poster på resultatregnskapet.

Post 14. Nedskrevet på fordringer.
Under post 14.1 føres avsetninger til delkredere og en bloc-avsetninger som i balansen tas med under C 33.2, under post 14.2 nedskrivninger som er foretatt i året på fordringer og veksler, både kundefordringer og andre fordringer. Foretak som avsetter til delkredere, skal oppgi konstaterte tap på fordringer i regnskapsåret under Diverse spesifikasjoner.

Post 16. Avskrevet på varige driftsmidler.
Denne posten skal omfatte de samlede avskrivninger som er foretatt i balansen, også avskrivninger mot fondsmidler (sum postene D 66—D 70 under Tilleggsopplysninger om varige driftsmidler). Åpningsavskrivninger som er belastet årets regnskap med sikte på senere avskrivning på anlegg under utførelse, spesifiseres under post A 23 og føres i balansen til post C 33.2. Avskrivning på boligeiendommer tas ikke med under post A 16, men spesifiseres under post A 23.

Post 20. Investeringsavgift som ikke er utgiftsført under andre poster, skal utgiftsføres her.

Post 23. Andre utgifter.
Under denne posten spesifiseres konsernoverføringer, rasjonaliserings- og forskningsutgifter som ikke kan fordeles etter kostnadsart, honorarer (uten skattetrekk) og driftsfremmede utgifter som agiotap, eiendomsskatt, underskudd ved drift av kantine og tjenesteboliger og andre sosiale ytelser. Her føres også oppskrivning av aksjekapital, nedskrivning av andre aktivaposter enn varige driftsmidler (post A 16), fordringer (post A 14) og varekontrakter (post A 15) og avsetninger til antesiperte utgifter, som garantiansvar og åpningsavskrivninger. Under denne posten føres også fondsreguleringer som har en motpost under post A 43 eller A 44, f. eks. endelig skattefri del av investeringsfond.

Post 27. Årets utbytte til aksjonærene (andelshaverne).
Hvis ikke generalforsamling holdes før innsendelsesfristen av skjemaet er utløpt, skal styrets forslag til utbytte føres her.
Post 28. Skattefrie fondsavsetninger og avsatt betinget skattefri salgsgevinst m.v.
Under denne posten skal bare føres avsetninger som er foretatt med hjemmel i lov av 14/12 1962 med endringer av 7/7 1967 om skattefrie fondsavsetninger, lov av19/6 1969 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging samt avsatt betinget skattefri salgs- eller erstatningsgevinst.

Post 32, 33. Beholdning av varer ved slutten av året. Se merknad til postene A 1 og A 2.

Post 34. Aktiverte egne investeringsarbeider.
Her føres opp den aktiverte verdi av arbeider av varig art på egne driftsbygninger, maskiner m. v. som er utført av egne ansatte og/eller med egne materialer (i den utstrekning disse beløp er ført på utgiftssiden i resultatregnskapet).

Post 39. Husleieinntekter/evt. overskudd ved drift av egen eiendom.
Se merknad til postene A 10 og A 11.

Post 40. Tilbakeført forrige års nedskrivning på varekontrakter.
Hele forrige års nedskrivningsbeløp skal tas til inntekt under post A 40, idet ny nedskrivning foretas etter forholdene pr. 31/12 i inntektsåret, jfr. post A 15.

Post 43. Andre inntekter.
Under denne posten spesifiseres nedsatt eller frafalt merverdiavgift/investeringsavgift, konsernoverføringer, erstatninger (ikke for varige driftsmidler) og driftsfremmede inntekter som agiogevinst, overskudd ved drift av kantine og tjenesteboliger m. v. Her føres også nedskrivning av aksjekapital, oppskrivning av real- og finanskapital, aktivert driftsunderskudd og tilbakeførte avsetninger til antesiperte utgifter, som garantiansvar, åpningsavskrivninger m.v. Under denne posten føres også fondsreguleringer som har en motpost under post A 23 eller A 28.

Post 44. Overført fra skattefritt avsatte fond og avsatt betinget skattefri salgsgevinst.
Under denne posten føres bruk av midler som tidligere er avsatt skattefritt, jfr. rettledningen til post A 28. Også endelig skattefri del av investeringsfond o. l. skal tas til inntekt her og føres til utgift under post A 23 som fondsregulering. Dersom midlene ble disponert til andre formål i løpet av året, må beløpet i tillegg inntektsføres under post A 45.1 og utgiftsføres etter utgiftens art.

Avsnitt B. Diverse spesifikasjoner.
Post 48. For både varige driftsmidler og varebeholdning som ikke er forsikret eller som er for lavt forsikret etter foretakets vurdering, oppgis antatt full forsikringsverdi. Boliger tas ikke med.

Balanse pr. 1/1 og 31/12.
Post 3. Tomter, andre grunnarealer og vannfall.
Under denne post skal også bebygde tomter føres opp. Hvis det ikke lar seg gjøre å skille fra hverandre tomt og bygning, ber man om at det spesielt anføres under postene C 4 og C 7 i balansen at tomteverdien er innbefattet. Boligtomter skal føres under post C 23.

Post 4. Bygninger.
Boliger skal ikke tas med her, men spesifiseres under post C 23. Tilsvarende skal avskrivninger på boliger regnes som driftsfremmede utgifter og føres under post A 23 på resultatregnskapet.

Post 23. Her spesifiseres boliger, fordringer på datter-, søster- og morselskap, avregning konsern.

Post 32. Som skattefrie fondsavsetninger regnes de avsetninger som er nevnt i rettledningen til post A 28 på resultatregnskapet. Avsetning til åpningsavskrivning skal med under post C 33.2.

Post 33.2. Her føres nedskrivning på varekontrakter hvis ikke balansepost C 10 Varekontrakter blir ført. Avsetning til åpningsavskrivning, serviceavsetning, reklamasjonsansvar m. v. skal også føres her.

Post 39. Avsatt siste år til pensjonsformål.
Under denne post blir å føre opp ikke forfalne premier til pensjonsforsikring og ikke forfalne tilskudd til andre pensjonsinnretninger. Skyldige, forfalne pensjonspremier og tilskudd tas med under post C 50 «Annen gjeld».

Post 47. Skyldig skatte- og trygdetrekk.
Dersom det føres fullstendig særregnskap for skattetrekk og oppgjør med kommunekassereren, vil man ikke få noe ansvarsbeløp for skattetrekk under post C 47 og heller ingen tilsvarende midler i bank, kasse m. v.

Post 48. Forpliktelser vedrørende varekontrakter.
Er varekontrakter bokført under post C 10, blir tilsvarende forpliktelse å føre opp under post C 48.

Post 50. Her spesifiseres gjeld til datter-, søster- og morselskap, emballasjepant, låneinnskudd, stille kapital og ansvarlig lånekapital m.v.

Avsnitt E. Avstemning mot Industristatistikken m. v.
Tallene oppgitt til Industristatistikken skal stemme overens med tallene oppgitt til Regnskapsstatistikken. Foretak som også har bedrifter i andre næringer enn industri, f. eks. varehandel, bygge- og anleggsvirksomhet etc., må inkludere tallene for disse bedriftene ved avstemningen. Under rubrikk E er det kun henvist til spørsmålsnummereringen på Industristatistikkskjemaet. Oppgi grunn til eventuelle avvik i de angitte sammenhengene, gjerne på særskilt ark.

Utkommet i serien ART

Issued in the series Artikler fra Statistisk Sentralbyrå (ART)

Nr. 93 Finn R. Førsund og Sigurd Tveitereid: Pris- og inntektsfordelingsvirkninger av miljøverninvesteringer i norsk bergverk og industri *Price and Income Effects of Environmental Protection Investments in Norwegian Mining and Manufacturing* 1977 87 s. kr 11,00 ISBN 82-537-0717-7

" 94 Erik Garaas: En modell for analyse av skatter ved forskjellige definisjoner av inntekt *A Model for Analysis of Taxes and Alternative Definitions of Income* 1977 59 s. kr 11,00 ISBN 82-537-0725-8

" 95 Petter Longva: Energibruk i Norge *Energy Use in Norway* 1977 49 s. kr 9,00 ISBN 82-537-0733-9

" 96 Odd Aukrust: Inflation in the Open Economy: A Norwegian Model *Inflasjon i en åpen økonomi: En norsk modell* 1977 67 s. kr 11,00 ISBN 82-537-0737-1

" 97 Idar Møglestue: Allmennlærerutdanning og yrke En analyse av tall fra Folketelling 1970 *General Teacher Training and Occupation An Analysis of Data from Population Census 1970* 1977 66 s. kr 11,00 ISBN 82-537-0743-6

" 98 Tor Fr. Rasmussen: Pendling i Norge 1970 *Commuting in Norway* 1977 84 s. kr 11,00 ISBN 82-537-0754-1

" 99 Inger Gabrielsen: Aktuelle skattetall 1977 *Current Tax Data* 1977 59 s. kr 9,00 ISBN 82-537-0770-3

" 100 Sigurd Høst: Mediabruk som fritidsaktivitet *The Use of Mass Media as a Leisure Activity* 1977 33 s. kr 9,00 ISBN 82-537-0778-9

" 101 Hilde Bojer: The Effect on Consumption of Household Size and Composition *Konsum og husholdningens størrelse og sammensetning* 1977 35 s. kr 9,00 ISBN 82-537-0788-6

" 102 Odd Skarstad: Levestandard for private husholdninger *Standard of Living for Private Households* 1977 64 s. kr 11,00 ISBN 82-537-0789-4

" 103 Stephen Andersen: Prisnivåjusterte regnskaper. Bergverksdrift og industri *Price-Level Accounting. Mining and Manufacturing* 1977 81 s. kr 11,00 ISBN 82-537-0791-6

" 105 Jon Blaalid og Sigmund Log: Husholdningenes etterspørsel etter elektrisitet 1966-1975 *The Demand for Electricity by Households* 1977 67 s. kr 11,00 ISBN 82-537-0801-7

Fullstendig oversikt over tidligere nummer av serien Artikler finnes i nr. 100.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos
H. Aschehoug & Co. og Universitetsforlaget, Oslo,
og er til salgs hos alle bokhandlere
Pris kr 11,00

Omslag trykt hos Grøndahl & Søn Trykkeri A.s, Oslo

ISBN 82-537-0791-6